

Plan wynikowy z wymaganiami na poszczególne oceny – „Dzieje nowożytne”

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz: Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:	
EUROPA I ŚWIAT W EPOCE ODRODZENIA						
<p>– charakteryzuje postacie: Juana de la Cosa, Alonso de Hojedy– charakteryzuje postacie: Toscanellego, Giovanniego Caboto, Pedro Cabrala– wyjaśnia znaczenie</p>	<p>– pierwsi mieszkańcy Ameryki – najstarsze cywilizacje Mezoameryki – cywilizacja Majów, Azteków i Inków – cywilizacje Azji – cywilizacje Afryki</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ludy półosiadłe, ludy osiadłe</i> – wymienia trzy największe cywilizacje Ameryki.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>okres prekolumbijski, nomadzi</i> – charakteryzuje postać Montezumy – wskazuje na mapie obszary zamieszkiwane przez ludy prekolumbijskie oraz wielkie cywilizacje azjatyckie – charakteryzuje osiągnięcia cywilizacyjne Majów</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Mezoameryka, siogun</i> – zna czas powstania (III w.) i upadku (IX–X w.) pierwszych państw Majów, ekspansji Azteków (XV–XVI w.), rozkwitu potęgi Inków (XVI w.) – przedstawia ludy zamieszkujące Mezoamerykę – omawia</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>politeizm, astrobiologiczny, animizm</i> – charakteryzuje postać Franciszka Ksawerego – wymienia najstarsze cywilizacje Mezoameryki i ich osiągnięcia cywilizacyjne – przedstawia system wierzeń</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Toyotomi Hideyoshiego, Babera – porównuje osiągnięcia cywilizacji Majów, Inków i Azteków z dokonaniem cywilizacji europejskiej w tym samym czasie.</p>

<p>terminu: handel lewantyński– wyjaśnia znaczenie terminów: karawela, Nowy Świat1. <i>Cywilizacje pozaeuropejskie</i></p> <p>– omawia i ocenia hipotezy dotyczące odkrycia Ameryki – ocenia znaczenie wielkich odkryć geograficznych. – wyjaśnia, jakie znaczenie dla nowożytnych odkryć geograficznych miały teoretyczne prace Toscanellego – przedstawia ekspedycje</p>			<p>– omawia osiągnięcia cywilizacyjne Inków – przedstawia cechy charakterystyczne cywilizacji afrykańskich.</p>	<p>organizację plemienia Majów – omawia organizację państwa i społeczeństwa Azteków – przedstawia organizację państwa Inków – omawia następstwa zjednoczenia Japonii w XVI w. – przedstawia wpływ islamu na rozwój państw afrykańskich.</p>	<p>cywilizacji prekolumbijskich – wymienia podobieństwa oraz różnice pomiędzy kulturami Majów, Azteków i Inków – przedstawia próby chrystianizacji Japonii i ocenia jej skutki – wyjaśnia okoliczności powstania państwa Wielkiego Mogoła w Indiach.</p>	
---	--	--	--	---	---	--

<p>zmierzające do odkrycia i poznania Nowego Świata.</p> <p>– zna daty: odkrycia Przylądka Dobrej Nadziei (1487 r.), odkrycia Brazylii (1500 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Henryka Żeglarza, Bartolomeu Diaza, Ameriga Vespucciego</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg kolonizacji portugalskiej i hiszpańskiej</p> <p>– charakteryzuje przyczyny odkryć geograficznych</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Portugalczycy jako pierwsi</p>						
--	--	--	--	--	--	--

<p>zdecydowali się na wyprawy odkrywcze</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przebieg i następstwa wyprawy Vasco da Gamy – omawia przebieg i następstwa I wyprawy dookoła świata. – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kwadrant</i>, <i>astrolabium</i> – zna datę opłynięcia przez Portugalczyków Przylądka Zielonego (1446 r.) – charakteryzuje postacie: Izabeli Kastylijskiej, Ferdynanda Aragońskiego – wskazuje na						
---	--	--	--	--	--	--

<p>mapie kierunki wypraw Kolumba, da Gamy i Magellana – przedstawia średniowieczną wiedzę o świecie – omawia wpływ rozwoju żeglugi i nawigacji na organizację wypraw odkrywczych – przedstawia okoliczności zorganizowania I wyprawy Krzysztofa Kolumba.</p> <p>– zna daty: I wyprawy Kolumba (1492– 1493 r.), odkrycia drogi morskiej do Indii (1497–1498 r.), I wyprawy dookoła świata</p>						
--	--	--	--	--	--	--

<p>(1519–1522 r.) – charakteryzuje postacie: Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana – wymienia przyczyny odkryć geograficznych – omawia przebieg i następstwa wypraw odkrywczych Kolumba.</p>						
<p>3. Ekspansja kolonialna – średniowieczna wiedza o świecie – stare i nowe wyobrażenia na temat kształtu Ziemi – przyczyny odkryć geograficznych – rozwój żeglugi i</p>	<p>– początek kolonizacji Nowego Świata; podział stref wpływów – podbój Meksyku – kolonizacja Ameryki Południowej – organizacja imperium</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>konkwistador</i> – wskazuje na mapie zasięg posiadłości hiszpańskich i portugalskich w Ameryce – omawia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konkwista</i>, <i>korsarstwo</i> – zna daty: podboju Meksyku (1519–1521 r.), podboju Peru (1530–1533 r.) – charakteryzuje postacie: Hernána Cortésa, Francisca Pizarra</p>	<p>– zna datę założenia Nowej Anglii (1643 r.) – charakteryzuje postać Vasco Núñeza de Balboa – charakteryzuje działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie – omawia proces kolonizacji Ameryki</p>	<p>– ocenia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych – ocenia działalność hiszpańskich konkwistadorów – ocenia działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie.</p>	

<p>nawigacji – pierwsze wyprawy Portugalczyków – odkrycie Ameryki – w drodze do Indii i Nowego Świata – opłynięcie Ziemi – znaczenie wielkich odkryć geograficznych</p> <p>2. Wielkie odkrycia geograficzne</p>	<p>hiszpańskiego w Nowym Świecie – kolonizacja Ameryki Północnej – ekspansja kolonialna w Afryce i Azji – znaczenie ekspansji kolonialnej – niewolnictwo</p>		<p>– omawia zasady kolonialnego podziału stref wpływów w XV i XVI w. – przedstawia przebieg podboju Meksyku i jego następstwa – przedstawia przebieg podboju Peru i jego następstwa – omawia organizację imperium hiszpańskiego w Nowym Świecie. – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>traktat z Tordesillas, układ w Saragossie</i> – zna daty: układu w Tordesillas (1496 r.), układu w Saragossie (1529 r.) – charakteryzuje postacie: Montezumy II, Atahualpy</p>	<p>Północnej – przedstawia ekspansję kolonialną w Afryce i Azji – omawia zjawisko niewolnictwa i ocenia jego znaczenie dla kolonializmu europejskiego.</p>		
---	--	--	---	--	--	--

			<p>– wskazuje na mapie strefy podziału wpływów kolonialnych wg traktatów w Tordesillas i Saragossie; kolonie angielskie, francuskie i holenderskie w Ameryce Północnej</p> <p>– charakteryzuje początki kolonizacji hiszpańskiej w Nowym Świecie</p> <p>– omawia losy plemion indiańskich po podbojach hiszpańskich</p> <p>– przedstawia rozwój osadnictwa i gospodarki w koloniach hiszpańskich.</p>			
4. Europa w epoce wielkich odkryć	<p>– rozwój demograficzny Europy</p> <p>– rozwój miast</p> <p>– postęp techniczny i</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>system nakładczy, grodzenia</i></p> <p>– określa uwarunkowania rozwoju miast i jego</p>	<p>– przedstawia kierunki rozwoju handlu w nowożytnej Europie</p> <p>– wymienia przykłady i omawia</p>	<p>– ocenia wpływ przemian społecznych i gospodarczych na rozwój Europy.</p>		

	<p>organizacja produkcji – rozwój handlu – kredyty, banki i giełdy – inflacja i dualizm gospodarczy Europy – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>popyt, podaż, kapitalizm, pańszczyzna</i> – charakteryzuje rozwój demograficzny Europy w XVI i I poł. XVII w. oraz jego skutki społeczne i gospodarcze.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>migracja, bank, weksel, akcja, giełda, inflacja,</i></p>	<p>konsekwencje – omawia wpływ procesu groźnienia na przemiany gospodarcze w Anglii – charakteryzuje wpływ przemian gospodarczych na sytuację szlachty europejskiej – omawia finansowe skutki napływu kruszców do Europy.</p>	<p>rolę kompanii handlowych.</p>			
--	---	--	----------------------------------	--	--	--

	<p><i>dualizm gospodarki europejskiej</i> – wskazuje na mapie strefy handlowe i strefy gospodarcze w XVI-wiecznej Europie – omawia rozwój techniki i jego wpływ na organizację produkcji – omawia rozwój systemu finansowego w Europie i jego wpływ na rozwój handlu – wyjaśnia, na czym polegał dualizm w rozwoju gospodarczym Europy.</p>					
– zna daty: sojuszu w Szmalkalden	– podstawy przełomu kulturalnego	– wyjaśnia znaczenie terminów: renesans (odrodzenie),	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>patrycjat</i> , <i>manieryzm</i> ,	– charakteryzuje postacie: Tommaso Campanelli,	– charakteryzuje postacie: Kosmy Starszego,	6. Reformacja i jej skutki

<p>(1531 r.), przyjęcia luteranizmu w Danii i Norwegii (1527 r.) oraz w Szwecji (1544 r.)– zna daty: I wojny szmalkaldzkiej (1546–1547 r.), II wojny szmalkaldzkiej (1552), wojny domowej w Szwajcarii (1529–1531 r.), przyjęcia luteranizmu w Inflantach (1561 r.)5. Kultura renesansu</p> <p>– ocenia wpływ kryzysu w Kościele katolickim na szerzenie się haseł reformacji</p>	<p>– zainteresowanie antykiem i humanizm</p> <p>– literatura odrodzenia</p> <p>– teatr w epoce odrodzenia</p> <p>– sztuka i architektura renesansu</p> <p>– wielcy twórcy renesansu</p> <p>– nauka w epoce odrodzenia</p>	<p>humanizm, teoria heliocentryczna</p> <p>– zna czas narodzin (XIV/XV w.) i upowszechnienia odrodzenia (XVI w.) oraz datę wynależenia ruchomej czcionki (ok. 1450 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Jana Gutenberga, Williama Szekspira, Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Mikołaja Kopernika, Galileusza</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne humanizmu</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał wynalazek Gutenberga dla upowszechnienia literatury.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mecenat artystyczny</i>,</p>	<p><i>światłocień</i></p> <p>– charakteryzuje postacie: Wawrzyńca Wspaniałego, Giorgio Vasarięgo, Miguela Cervantesa, Łukasza Górnickiego, Albrechta Dürera</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Włochy stały się kolebką renesansu</p> <p>– omawia i ocenia rolę renesansowego mecenatu artystycznego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała renesansowa adaptacja antyku</p> <p>– charakteryzuje rozwój i rolę teatru w epoce odrodzenia</p> <p>– wskazuje okresy w rozwoju sztuki renesansowej</p> <p>– omawia przemiany w malarstwie i rzeźbie renesansu</p> <p>– omawia</p>	<p>Donatella, Filippa Brunelleschi, Donato Bramantęgo, Pietera Bruegela Starszego, Hansa Holbeina</p> <p>– na wybranych przykładach omawia dorobek humanizmu europejskiego.</p>	<p>Giovanniego Pico de Mirandoli, Michela de Montaigne’a, Miguela Serveta, Paracelsusa</p> <p>– ocenia wpływ humanizmu na sztukę, życie intelektualne i myśl polityczną epoki odrodzenia.</p>	
---	---	--	--	---	---	--

<p>– ocenia społeczne i polityczne skutki reformacji.</p> <p>– charakteryzuje postacie: Aleksandra VI, Juliusza II, Ulricha von Huttena, Katarzyny Aragońskiej, Marii Tudor, Elżbiety I Wielkiej, Gottharda Kettlera</p> <p>– omawia wojny religijne w Niemczech i ich skutki</p> <p>– porównuje najważniejsze wyznania powstałe w czasach reformacji.</p>		<p><i>perspektywa, człowiek renesansu</i></p> <p>– charakteryzuje postacie: Erazma z Rotterdamu, Niccolò Machiavellego, Thomasa More’a (Morusa), Jeana Bodina, Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccio, Francesca Petrarki, Rafaela Santi</p> <p>– wymienia i opisuje cechy charakterystyczne odrodzenia</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne piśmiennictwa epoki renesansu</p> <p>– opisuje cechy charakterystyczne architektury renesansu</p> <p>– opisuje osiągnięcia wybitnych twórców sztuki renesansowej</p> <p>– przedstawia myśl</p>	<p>osiągnięcia nauki w epoce odrodzenia.</p>			
--	--	--	--	--	--	--

		polityczną odrodzenia.				
7. Kontreformacja i wojny religijne – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>nepotyzm, symonia, kondotierstwo, teoria o predestynacji, Akt supremacji – przyczyny reformacji</i> – zna daty: sejm w Rzeszy w Wormacji (1521 r.), <i>Aktu supremacji</i> (1534 r.), przyjęcia luteranizmu w Prusach Książęcych (1525 r.) – charakteryzuje postacie: Johannes	– Kościół wobec reformacji – reformy soboru trydenckiego i walka z reformacją – powstanie i działalność Towarzystwa Jezusowego – walka władców Francji z hugenotami – rewolucja w Niderlandach – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sobór trydencki, kontrreformacja</i> – zna datę soboru trydenckiego (1445–1463 r.) – przedstawia	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>inkwizycja, Indeks ksiąg zakazanych, jezuici, noc św. Bartłomieja, Edykt nantejski</i> – zna daty: ogłoszenia <i>Indeksu ksiąg zakazanych</i> (1559 r.), zatwierdzenia zakonu jezuitów przez papieża (1540 r.), nocy św. Bartłomieja (1572 r.), <i>Edyktu nantejskiego</i> (1598 r.) – charakteryzuje postacie: Pawła IV, Ignacego Loyoli – omawia i ocenia działalność inkwizycji – charakteryzuje organizację zakonu	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Święte Oficjum</i> – zna datę powołania Świętego Oficjum (1542 r.) – charakteryzuje postacie: Pawła III, Katarzyny Medycejskiej, Henryka IV Burbona, Wilhelma Orańskiego – wskazuje na mapie państwa, w których doszło do walk religijnych – przedstawia stosunek Kościoła katolickiego do reformacji – opisuje działalność jezuitów – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen religijnych we Francji	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>wojna trzech Henryków</i> – zna daty: wojny domowej między Gwizjuszami a Burbonami (1562–1594 r.), rewolucji w Niderlandach (1566–1648 r.), proklamowania Republiki Zjednoczonych Prowincji Niderlandów (1588 r.) – charakteryzuje postacie: Hadriana VI, Henryka II, Filipa II – porównuje charakter wojen religijnych prowadzonych w XVI w. we Francji i w Niderlandach.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gezowie, pacyfikacja gandawska</i> – zna daty: edyktu tolerancyjnego dla hugenotów (1562 r.), koronacji Henryka IV Burbona (1594 r.), pacyfikacji gandawskiej (1576 r.), unii w Utrechcie (1579 r.) – ocenia działalność jezuitów – ocenia metody walki Kościoła z reformacją.	

<p>Tetzla, Fryderyka III Mądrego, Filipa Melanchtona, Albrechta Hohenzollerna</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikała popularność haseł reformacyjnych</p> <p>– przedstawia stosunek różnych grup społecznych w Niemczech do reformacji</p> <p>– omawia poglądy i działalność Zwingliego</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach Kościół angielski uniezależnił się od papieża</p> <p>– opisuje proces rozprzestrzeniania się reformacji</p>	<p>reformy soboru trydenckiego.</p>	<p>jezuitów</p> <p>– omawia postanowienia <i>Edyktu nantejskiego</i> i wyjaśnia, czy wprowadzał on całkowitą tolerancję religijną.</p>	<p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki rewolucji w Niderlandach.</p>			
--	-------------------------------------	--	--	--	--	--

<p>w Europie i jego skutki</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia społeczne i polityczne skutki reformacji. – wystąpienie Marcina Lutra – reformacja w Niemczech – działalność reformatorów w Szwajcarii – powstanie Kościoła anglikańskiego – reformacja w innych krajach europejskich – społeczne skutki reformacji – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>reformacja</i>, <i>luteranizm</i> (<i>wyznanie ewangelicko-augsburskie</i>), <i>kalwinizm</i>						
---	--	--	--	--	--	--

<p>(wyznanie ewangelicko-reformowane), anglikanizm</p> <p>– zna daty: ogłoszenia 95 tez przez Lutra (1517 r.), początku działalności Kalwina (1536 r.), uznania Henryka VII za głowę Kościoła w Anglii (1531 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII</p> <p>– omawia zasady wyznania luterńskiego, kalwińskiego i anglikańskiego.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sprzedaż odpustów</i>,</p>						
---	--	--	--	--	--	--

<p><i>protestanci, wojna chłopska, pokój w Augsburgu, hugenoci</i></p> <p>– zna daty: protestu zwolenników reformacji na sejmie Rzeszy w Spirze (1529 r.), wojny chłopskiej w Niemczech (1525–1526 r.), sejmu w Augsburgu (1555 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Thomasa Münzera, Ulricha Zwingliego</p> <p>– wskazuje na mapie te państwa, w których zwyciężyła reformacja oraz te, w których oficjalnie</p>						
--	--	--	--	--	--	--

<p>obowiązywała religia katolicka, ale część społeczeństwa była przychylna reformacji</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny reformacji – przedstawia działalność Lutera i charakteryzuje jego poglądy – charakteryzuje ideologię Kalwina i organizację jego Kościoła – omawia cechy charakterystyczne Kościoła anglikańskiego. 						
<p>8. Europa Zachodnia w XVI wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> – kryzys monarchii stanowych – imperium Habsburgów – rywalizacja o hegemonię w Europie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>monarchia absolutna</i> – omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu monarchii stanowych w Europie. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Wielka Armada</i> – zna datę klęski Wielkiej Armady (1588 r.) – charakteryzuje postacie: 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki rywalizacji o hegemonię w Europie Zachodniej. 		

	<p>Zachodniej – wojny włoskie – rywalizacja hiszpańsko-angielska – zmiany w sztuce wojennej</p>		<p>Maksymiliana I Habsburga, Elżbiety I – wyjaśnia przyczyny rywalizacji o hegemonię w Europie Zachodniej – charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki rywalizacji hiszpańsko-angielskiej – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Anglii miało zwycięstwo nad Wielką Armadą.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojny włoskie</i>, <i>Sacco di Roma</i> – zna daty: wojen włoskich (1494–1559 r.), układu w Wiedniu (1515 r.), <i>Sacco di Roma</i> (1527 r.) – charakteryzuje postacie: Ferdynanda, Karola V, Filipa II, Karola</p>		
--	---	--	---	--	--

			<p>VIII, Ludwika XII, Franciszka I</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie kraje wchodzące w skład imperium Habsburgów za panowania cesarza Karola V – opisuje i ocenia politykę dynastyczną Habsburgów – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen włoskich. – zna daty: bitwy pod Marignano (1515 r.), bitwy pod Pawią (1525 r.), pokoju w Cateau-Cambrésis (1559 r.) – charakteryzuje postacie: Filipa Pięknego, Karola I – omawia zmiany w sztuce wojennej w XVI w. 			
9. Państwa Europy	– charakteryzuje postacie:	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Liga</i>	– wyjaśnia znaczenie terminów:	– zna daty: unii kalmarskiej (1397 r.),	– ocenia znaczenie bitwy pod Lepanto	

<p>Wschodniej i Północnej – ekspansja turecka – walki na Morzu Śródziemnym – państwo moskiewskie – Szwecja w XVI w.</p>	<p>Sulejmana II Wspaniałego, Iwana IV Groźnego – charakteryzuje ekspansję imperium tureckiego w Europie i jej skutki.</p>	<p><i>Święta, samodzierżawie</i> – zna daty: powstania Ligi Świętej (1571 r.), koronacji Iwana IV Groźnego na cara Wszechrusi (1547 r.) – wskazuje na mapie kierunki i zasięg ekspansji imperium osmańskiego – przedstawia proces budowania potęgi państwa moskiewskiego – charakteryzuje panowanie Iwana IV Groźnego.</p>	<p><i>opricznina, unia kalmarska, Riksdag</i> – zna daty: bitwy pod Mohaczem (1526 r.), bitwy pod Lepanto (1571 r.) – charakteryzuje postać Ludwika Jagiellończyka – wyjaśnia, jakie znaczenie dla sytuacji międzynarodowej Węgier miały spory polityczne oraz konflikty religijne – omawia przebieg walk o dominację na Morzu Śródziemnym.</p>	<p>niezależnienia się Szwecji (1523 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Zápolyi, Iwana III Srogię, Gustawa I Wazy, Jana III Wazy – omawia proces budowania potęgi państwa szwedzkiego.</p>	<p>– ocenia panowanie Iwana IV Groźnego.</p>	
<p>„ZŁOTY WIEK” RZECZYPOSPOLITEJ SZLACHECKIEJ</p>						
<p>– ocenia prawną pozycję szlachty w Rzeczypospolitej – wyjaśnia okoliczności i przejawy konfliktu</p>	<p>– społeczeństwo Rzeczypospolitej – wieloetniczna Rzeczpospolita – gospodarka folwarczno-</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pańszczyzna, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana,</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ludzie luźni, kahał, monopol propinacyjny</i> – wskazuje na mapie</p>	<p>– przedstawia korzyści, jakie przynosiła szlachcie gospodarka folwarczno-pańszczyźniana</p>	<p>– ocenia sytuację ekonomiczną oraz pozycję społeczną chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w.</p>	<p>2. Rozwój demokracji szlacheckiej</p>

<p>między magnaterią a szlachcią1. Społeczeństwo i gospodarka w Rzeczypospolitej w XVI wieku</p> <p>– ocenia rolę i znaczenie króla w systemie demokracji szlacheckiej.</p> <p>– charakteryzuje i porównuje pozycję polityczną magnaterii i szlachty średniej w I poł. XVI w.</p>	<p>pańszczyźniana – sytuacja chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w.</p> <p>– Gdańsk – główny port Rzeczypospolitej</p> <p>– miasta Rzeczypospolitej</p> <p>– handel lokalny i międzynarodowy</p> <p>– pieniądz w Rzeczypospolitej</p>	<p><i>trójpolówka</i></p> <p>– omawia cechy charakterystyczne gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>folwark</i>, <i>monopol dworski</i>, <i>system cechowy</i>, <i>targ miejski</i>, <i>jarmark</i>, <i>myto</i></p> <p>– opisuje strukturę społeczeństwa Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała wieloetniczność w Rzeczypospolitej</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne stanów społecznych w Polsce</p> <p>– wyjaśnia, jakie było znaczenie gospodarcze pańszczyzny</p> <p>– omawia rolę gospodarczą miast w</p>	<p>zasięg występowania grup narodowościowych w Rzeczypospolitej, znaczące szlaki handlowe</p> <p>– charakteryzuje grupy narodowościowe zamieszkujące państwo polsko-litewskie</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Żydzi byli uznawani za odrębny stan społeczny</p> <p>– omawia sytuację ekonomiczną oraz pozycję społeczną chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w.</p> <p>– charakteryzuje przyczyny słabości miast Rzeczypospolitej</p> <p>– omawia politykę pieniężną w Rzeczypospolitej.</p>	<p>– przedstawia uwarunkowania rozwoju handlu w Rzeczypospolitej</p> <p>– wskazuje podobieństwa i różnice między gospodarką Rzeczypospolitej a gospodarką Europy Zachodniej.</p>	<p>– ocenia rolę gospodarczą miast w Rzeczypospolitej.</p>	
---	--	--	--	--	--	--

		Rzeczypospolitej.				
--	--	-------------------	--	--	--	--

- charakteryzuje postacie: Bernarda Wapowskiego, Mikołaja Sienickiego, Biernata z Lublina, Santiago Gucci– wyjaśnia znaczenie terminów: *genealogia*, *heraldyka*3. Kultura i sztuka renesansu w Polsce – wyjaśnia znaczenie terminów: *prawo ziemskie*, *królewszczyzny*, *możnowładztwo*, *ustawa o inkompatibiliach*, *koronacja vivente rege*, *wojna kokosza*, *egzekucja praw i dóbr*, *lustracja*– pozycja prawna szlachty w Rzeczypospolitej
- charakteryzuje polskie osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych i medycznych
- przedstawia dorobek polskiej geografii i historiografii epoki renesansu
- wyjaśnia, w jaki sposób Zamość realizował założenia miasta idealnego.
- charakteryzuje postacie: Ludwika Decjusza, Andrzeja Krzyckiego, Jana Dantyszka, Klemensa Janickiego, Józefa Strusia, Wojciecha Oczko, Marcina Bielskiego, Bartosza Paprockiego, Reinholda Heidensteina, Wawrzyńca Goślickiego, Jana Michałowicza z Urzędowa, Stanisława Samostrzelnika
- porównuje i ocenia myśl polityczno-społeczną renesansu polskiego i europejskiego.
- charakteryzuje postacie: Łukasza Górnickiego, Marcina Kromera, Macieja z Miechowa, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Stanisława Orzechowskiego, Jana Zamojskiego
- przedstawia mecenat artystyczny w Polsce
- wymienia czynniki, które wpłynęły na rozwój polskiej literatury w czasach odrodzenia
- omawia myśl społeczną i polityczną polskiego odrodzenia
- wyjaśnia, jaką rolę słowo drukowane odgrywało w życiu publicznym w Rzeczypospolitej w XVI w.
- przedstawia osiągnięcia sztuki i architektury renesansu w Polsce.
- wyjaśnia znaczenie terminów: *sztuka epistolarna*, *polichromia*
- charakteryzuje postacie: Filippa Buonaccorsi (Kallimacha), Sebastiana Klonowica, Szymona Szymonowica, Franciszka Florentczyka, Bartolomea Berrecciego, Bernarda Morando
- omawia działalność zwolenników idei humanizmu w Polsce
- wyjaśnia rolę Krakowa i dworu królewskiego w upowszechnianiu idei humanizmu i renesansu
- wskazuje związki między polską i europejską architekturą renesansową
- porównuje poglądy społeczno-polityczne Andrzeja Frycza Modrzewskiego i Stanisława Orzechowskiego.
- zna daty: statutu piotrkowskiego (1496 r.), przywileju Zygmunta Starego (1518 r.), przywileju mielnickiego (1501 r.), sejmu piotrkowskiego (1504 r.), I koronacji *vivente rege* (1529 r.), wojny kokoszej (1537 r.)
- charakteryzuje postacie: Bony Sforzy, Barbary Radziwiłłówny

- charakteryzuje pozycję króla i szlachty w Rzeczypospolitej
- wyjaśnia przyczyny i przejawy konfliktu między szlachtą a królem
- omawia narodziny ruchu egzekucyjnego
- przedstawia główne założenia ideologii szlacheckiej w XVI w.
- liczebność i zróżnicowanie szlachty
- polski parlamentaryzm; sejmiki i sejm walny
- narodziny ruchu egzekucyjnego
- egzekucja praw i dóbr
- wyjaśnia znaczenie terminów: *demokracja szlachecka, sejm, izba poselska, senat, konstytucja Nihil novi*
- zna datę konstytucji *Nihil novi* (1505 r.)
- charakteryzuje postacie: Zygmunta I Starego, Zygmunta II Augusta
- przedstawia cechy charakterystyczne parlamentaryzmu polskiego.
- wyjaśnia znaczenie terminów: *nietykalność osobista, przywiązanie do ziemi, magnateria, szlachta średnia, szlachta drobna, szlachta zagrodowa, szlachta gołota, sejmik, sejm walny, ruch egzekucyjny, wojsko kwarciane*
- zna daty:
przywileju jedlnieńskiego (1430 r.), zwołania pierwszego sejmu walnego (1493 r.), sejmu egzekucyjnego (1562 r.)
- charakteryzuje postacie: Aleksandra Jagiellończyka, Jana Olbrachta
- przedstawia zróżnicowanie statusu społecznego szlachty
- omawia rolę i znaczenie sejmików szlacheckich
- przedstawia postulaty ruchu egzekucyjnego oraz ich realizację.

<p>– przedstawia i ocenia proces kształtowania się tolerancji wyznaniowej w Polsce.– charakteryzuje postać Piotra z</p>	<p>– wojny z państwem moskiewskim – stosunki z Habsburgami i polityka węgierska – polityka dynastyczna</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>hołd pruski, sekularyzacja</i> – zna daty: pokoju krakowskiego i hołdu pruskiego (1525 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>zjazd w Wiedniu, flota kaperska</i> – zna daty: zjazdu w Wiedniu (1515 r.), bitwy pod Mohaczem (1526 r.), wojny z zakonem</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>I wojna północna, dominium Maris Baltici, Komisja Morska</i> – zna daty: bitwy pod Orszą (1514 r.), powstania Komisji Morskiej (1568 r.),</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>hospodar, obrona potoczna, Statuty Karnkowskiego</i> – zna daty: wyprawy na Mołdawię (1497 r.), bitwy pod Obertynem (1530</p>	<p>– zna daty: rozejmu moskiewskiego (1503 r.), pokoju wieczystego z Turcją (1533 r.) – ocenia, czy korzystnym dla Polski sposobem</p>
---	--	---	--	--	--	--

<p>Goniąda– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>antytrynitaryzm,</i> <i>Kościół</i> <i>narodowy,</i> <i>dysydenci,</i> <i>dyzunicy</i> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>zbór,</i> <i>pacyfizm, bracia</i> <i>czescy, ugoda</i> <i>sandomierska,</i> <i>wolność religijna,</i> <i>unia brzeska,</i> <i>Kościół unicki</i> <i>(grekokatolicki)</i>4. Panowanie ostatnich Jagiellonów– wyjaśnia znaczenie terminów: – humanizm w</p>	<p>ostatnich Jagiellonów – wojny o Mołdawię i stosunki z państwem tureckim – zakończenie problemu krzyżackiego – hołd pruski i jego ocena – walka o wpływy nad Bałtykiem i Inflanty – przyłączenie Mazowsza do Korony</p>	<p>Starego, Albrechta Hohenzollerna, Iwana IV Groźnego, Zygmunta Augusta – omawia postanowienia pokoju krakowskiego.</p>	<p>krzyżackim (1519– 1521 r.), I wojny północnej (1563– 1570 r.), hołdu lennego Gottharda Kettlera (1561 r.) – charakteryzuje postacie: Maksymiliana I, Władysława Jagiellończyka, Ludwika Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Gottharda Kettlera – omawia politykę dynastyczną ostatnich Jagiellonów – charakteryzuje ostatnią wojnę polsko-krzyżacką – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki walki o wpływy nad Bałtykiem i Inflanty.</p>	<p>pokoju w Szczecinie (1570 r.), przeniesienia praw do lenna w Prusach na Hohenzollernów z Brandenburgii (1563 r.) – charakteryzuje postacie: Ferdynanda Habsburga, Jana Tarnowskiego – wskazuje na mapie ziemie przyłączone i utracone przez Polskę i Litwę w latach 1492–1572, podział Inflant w 1561 r. – omawia przyczyny, przebieg i skutki walk z Wielkim Księstwem Moskiewskim – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen o Mołdawię – charakteryzuje stosunki polsko–</p>	<p>r.), <i>Statutów</i> <i>Karnkowskiego</i> (1570 r.) – charakteryzuje postacie: Iwana III Srogiego, Jana Zápolyi, Stefana Wielkiego – omawia stosunki polsko-tureckie w XVI w. – przedstawia okoliczności przyłączenia Mazowsza do Korony – wyjaśnia, dlaczego ostatni Jagiellonowie nie podjęli działań na rzecz odzyskania Śląska.</p>	<p>rozwiązania konfliktu z Krzyżakami były sekularyzacja zakonu i utworzenie świeckiego państwa pruskiego.</p>
--	---	--	--	--	--	--

<p>Polsce</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego XVI-wieczna Rzeczpospolita jest nazywana krajem tolerancji wyznaniowej.</p> <p>– zna daty: rozłamu wśród polskich kalwinistów (1562–1565 r.), sprowadzenia jezuitów do Polski (1564 r.), powołania Akademii Wileńskiej (1569 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Fausta Socyna, Jana Łaskiego, Stanisława Hozjusza</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała</p>				<p>habsburskie i ich wpływ na losy Węgier</p> <p>– omawia politykę morską Zygmunta Augusta i jej skutki.</p>		
--	--	--	--	--	--	--

<p>popularność haseł reformacyjnych w Polsce – przedstawia okoliczności powstania braci polskich – charakteryzuje poglądy i działalność braci polskich – charakteryzuje realizację postanowień soboru trydenckiego w Polsce – wyjaśnia, dlaczego kalwinizm zyskał popularność wśród szlachty. – zna daty: ugody sandomierskiej (1570 r.), unii brzeskiej (1596 r.) – charakteryzuje</p>						
---	--	--	--	--	--	--

<p>postacie: Piotra Skargi, Jakuba Wujka – wskazuje na mapie tereny, na których dominowali wyznawcy prawosławia, luteranie, kalwini, arianie i grekokatolicy – omawia zasięg reformacji na ziemiach Rzeczypospolitej – omawia próby zjednoczenia protestantów polskich – omawia działalność jezuitów w Polsce – charakteryzuje przyczyny i konsekwencje zawarcia unii brzeskiej.</p>						
--	--	--	--	--	--	--

<p><i>attyka, arkady, arrasy</i> – charakteryzuje postacie: Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Mikołaja Kopernika, – charakteryzuje dorobek polskiej literatury renesansowej.</p> <p>– rozwój nauk ścisłych i medycznych – geografia i historiografia polska – myśl społeczna i polityczna – literatura polskiego renesansu – architektura i sztuka renesansowa w Polsce</p>						
6. Rzeczpospolita	– unia polsko-	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– zna daty:	

<p>Obojga Narodów</p> <ul style="list-style-type: none"> – początki reformacji w Polsce – bracia polscy i bracia czescy – próby zjednoczenia protestantów i walka o tolerancję – kontrreformacja w Polsce – Kościół prawosławny i unia brzeska – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>arianie (bracia polscy), konfederacja warszawska</i> – zna datę konfederacji warszawskiej (1573 r.) – wymienia wyznania 	<p>litewska w XV w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – dwa państwa i jeden władca – przemiany na Litwie przed unią lubelską – unia lubelska i jej znaczenie – Rzeczpospolita Obojga Narodów – cechy charakterystyczne – Prusy Królewskie w XVI w. 	<p>terminów: <i>inkorporacja, unia lubelska, Rzeczpospolita Obojga Narodów</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna datę unii lubelskiej (1569 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta – wskazuje na mapie terytoria Litwy i Korony po unii lubelskiej – przedstawia postanowienia unii lubelskiej. – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>unia realna, bojarzy, polonizacja</i> – zna datę sejmu lubelskiego (1568–1569 r.) – charakteryzuje postacie: Kazimierza Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Aleksandra 	<p>terminów: <i>unia krakowsko-wileńska, unia mielnicka</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: objęcia tronu Polski i Litwy przez Kazimierza Jagiellończyka (1446 r.), unii krakowsko-wileńskiej (1499 r.), unii mielnickiej (1501 r.) – charakteryzuje postacie: Mikołaja Radziwiłła Czarnego, Mikołaja Radziwiłła Rudego – omawia losy unii polsko-litewskiej w XV i XVI w. – wyjaśnia, z czego wynikała silna pozycja polityczna rodów możnowładczych w Wielkim Księstwie Litewskim – wyjaśnia, dlaczego przez długi czas Jagiellonowie byli 	<p>terminu: <i>II statut litewski</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: rozdzielenia władzy w Polsce i na Litwie (1492 r.), II statutu litewskiego (1566 r.), zniesienia autonomii Prus Królewskich (1569 r.) – omawia i ocenia rządy Zygmunta Augusta na Litwie – charakteryzuje przemiany ustrojowe na Litwie – omawia konsekwencje zmian wprowadzonych w Prusach Królewskich w II poł. XVI w. 	<p>utworzenia odrębnego systemu sądownictwa na Litwie (1564 r.), powołania sejmików ziemskich na Litwie (1566 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia, czy po przyłączeniu tych ziem do Korony pomiędzy obiema częściami Rzeczypospolitej panowała równowaga terytorialna, czy też jedna z nich przeważała – ocenia konsekwencje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe unii lubelskiej. 	
--	---	---	--	---	--	--

<p>protestanckie, które rozwinęły się na ziemiach Rzeczypospolitej w XVI w.</p> <p>– przedstawia postanowienia aktu konfederacji warszawskiej.</p> <p>5. Reformacja i kontrreformacja w Rzeczypospolitej</p>		<p>– wskazuje na mapie ziemie wcielone do Korony na sejmie lubelskim</p> <p>– omawia przyczyny dążeń do zacieśnienia unii między Polską i Litwą</p> <p>– opisuje przebieg sejmu lubelskiego</p> <p>– przedstawia różnice między unią personalną a realną.</p>	<p>przeciwnikami ścisłego połączenia Polski i Litwy.</p>			
<p>7. Pierwsi władcy elekcyjni</p>	<p>– pierwsze bezkrólewie</p> <p>– pierwsza wolna elekcja; <i>Artykuły henrykowskie</i> i <i>pacta conventa</i></p> <p>– krótkie rządy Henryka Walezego i drugie bezkrólewie</p> <p>– początki rządów Stefana Batorego –</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>bezkrólewie, elekcja viritim, Artykuły henrykowskie</i></p> <p>– zna daty: I wolnej elekcji (1573 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Henryka Walezego, Stefana Batorego</p> <p>– przedstawia zasady ustrojowe określone w <i>Artykułach</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konfederacja, interrex, sejm konwokacyjny, pacta conventa</i></p> <p>– zna daty: sejmu konwokacyjnego (1573 r.), wojny z Rosją (1577–1582 r.)</p> <p>– charakteryzuje postać Jana Zamojskiego</p> <p>– wymienia i charakteryzuje</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konfederacja kapturowa, sąd kapturowy, Trybunał Koronny, piechota wybraniecka, rozejm w Jamie Zapolskim</i></p> <p>– zna daty: śmierci Zygmunta Augusta (1572 r.), ucieczki Henryka Walezego do Francji (1574 r.), elekcji Stefana Batorego (1575 r.),</p>	<p>– zna daty: zniesienia <i>Statutów Karnkowskiego</i> (1585 r.), zajęcia Połocka (1579 r.), zdobycia Wielkich Łuków (1580 r.), zajęcia Pskowa (1581 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Mikołaja Sienickiego, Jana Firleja, Ernesta Habsburga, Iwana IV Groźnego, Jana III</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Maksymiliana II Habsburga, Fiodora</p> <p>– ocenia politykę zagraniczną i wewnętrzną Stefana Batorego.</p>

	<p>wojna z Gdańskiem – wojna z Moskwą – konflikt Stefana Batorego ze szlachtą</p>	<p><i>henrykowskich.</i></p>	<p>instytucje powołane w wyniku kompromisu zawartego między szlachtą i magnaterią po śmierci Zygmunta Augusta – wyjaśnia, w jakich celach w dawnej Polsce zawiązywano konfederacje – omawia przebieg pierwszej wolnej elekcji – wymienia różnice między <i>Artykułami henrykowskimi</i> a <i>pacta conventa</i> – charakteryzuje politykę wewnętrzną Stefana Batorego – opisuje przyczyny, przebieg i skutki wojny z Rosją.</p>	<p>wojny Batorego z Gdańskiem (1576–1577 r.), reformy sądownictwa (1578 r.), rozejmu w Jamie Zapolskim (1582 r.) – charakteryzuje postacie: Jakuba Uchańskiego, Anny Jagiellonki – wskazuje na mapie postanowienia terytorialne rozejmu w Jamie Zapolskim – omawia sytuację w Rzeczypospolitej po śmierci ostatniego Jagiellona – charakteryzuje spór między szlachtą i magnaterią w okresie pierwszego bezkrólewia – charakteryzuje rolę Jana Zamojskiego w czasach rządów dwóch pierwszych królów elekcyjnych.</p>	<p>Wazy, Samuela Zborowskiego – wskazuje na mapie zasięg zdobyczy terytorialnych państwa moskiewskiego w Inflantach do 1577 r. – omawia sytuację polityczną w Rzeczypospolitej po ucieczce Henryka Walezego – ocenia rolę Jana Zamojskiego w czasach rządów dwóch pierwszych królów elekcyjnych – omawia przyczyny konfliktu Stefana Batorego ze szlachtą.</p>	
EUROPA W XVII		– przemiany	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie		

<p>WIEKU</p>	<p>1. Angielska wojna domowa</p>	<p>społeczne i konflikty religijne w Anglii – spór króla z parlamentem – początek rewolucji angielskiej – wojna domowa i powstanie republiki – protektorat Olivera Cromwella – od restauracji do monarchii parlamentarnej – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>chwalebna (sławetna) rewolucja, monarchia parlamentarna</i> – zna daty: wojny domowej (1642–1649 r.), chwalebnej rewolucji (1688 r.) – charakteryzuje postać Olivera Cromwella – omawia przyczyny i skutki wojny</p>	<p>terminów: <i>nowa szlachta (gentry), Armia Nowego Wzoru, lord protektor, Akt nawigacyjny, Habeas Corpus Act, Ustawa o prawach</i> – zna daty: powstania Armii Nowego Wzoru (1645 r.), ogłoszenia republiki w Anglii (1649 r.), przyjęcia przez Cromwella tytułu lorda protektora (1653 r.), <i>Aktu nawigacyjnego</i> (1651 r.), <i>Habeas Corpus Act</i> (1679 r.), <i>Ustawy o prawach</i> (1689 r.) – charakteryzuje postać Wilhelma III Orańskiego – wskazuje na kraje, które weszły w skład republiki rządzonej przez Cromwella – omawia wpływ</p>	<p>terminów: <i>purytanizm, Petycja o prawo, Krótki Parlament, Długi Parlament, Wielka remonstracja, independenci, Parlament Kadłubowy, torysi, wigowie, Akt o następstwie tronu</i> – zna daty: Petycji o prawo (1628 r.), <i>Wielkiej remonstracji</i> (1641 r.), bitwy pod Naseby (1645 r.), ścięcia Karola I (1649 r.), restauracji Stuartów (1660 r.), <i>Aktu o następstwie tronu</i> (1701 r.) – charakteryzuje postać Karola I Stuarta – wskazuje na mapie rejony Anglii zdominowane przez zwolenników króla oraz zwolenników</p>		
---------------------	----------------------------------	--	--	---	--	--

		<p>domowej – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do restauracji monarchii Stuartów.</p>	<p>przemian gospodarczych na zmiany w społeczeństwie angielskim w XVI w. – przedstawia przyczyny i skutki sporu królów angielskich z parlamentem – wyjaśnia, jaką rolę w rewolucji angielskiej odegrała Armia Nowego Wzoru – omawia rządy Cromwella w okresie jego protektoratu.</p>	<p>Parlamentu – charakteryzuje gospodarczą rolę nowej szlachty – omawia podziały religijne w społeczeństwie angielskim – wymienia ugrupowania polityczne mające wpływ na przebieg rewolucji angielskiej – wyjaśnia, w jakich okolicznościach stracono Karola I – omawia konflikt między Karolem II a parlamentem – wyjaśnia wpływ <i>Habeas Corpus Act</i> i <i>Ustawy o prawach</i> na ustrój polityczny Anglii. – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>jedenastoletnia tyrania, lewellerzy, diggerzy, Akt</i></p>		
--	--	---	--	--	--	--

				<p><i>tolerancyjny</i> – zna daty: zwołania Krótkiego Parlamentu (1640 r.), obrad Długiego Parlamentu (1640–1653 r.), powołania Parlamentu Kadłubowego (1648 r.), <i>Aktu tolerancyjnego</i> (1689 r.) – charakteryzuje postacie: Jakuba I Stuarta, Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta, Marii Stuart – przedstawia ograniczenia w rozwoju gospodarczym Anglii w XVI w. – charakteryzuje relacje między Karolem I a parlamentem angielskim. – zna datę rozwiązania</p>		
--	--	--	--	--	--	--

				<p>parlamentu przez Karola I Stuarta (1629 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje i ocenia rolę Olivera Cromwella podczas rewolucji – omawia i ocenia polityczne skutki chwalebnej rewolucji. 		
2. Wojna trzydziestoletnia	<ul style="list-style-type: none"> – Rzesza Niemiecka na początku XVII w. – defenestracja praska – początek wojny trzydziestoletniej – działania wojenne w latach 1624–1635 – wojna europejska – francuski okres wojny trzydziestoletniej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>wojna trzydziestoletnia</i> – zna daty wojny trzydziestoletniej (1618–1648 r.) – przedstawia przyczyny polityczne i religijne wojny trzydziestoletniej – wyjaśnia, czy wojna trzydziestoletnia powinna być traktowana jako konflikt niemiecki, czy ogólnoeuropejski. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: okresu czesko-palatynackiego (1618–1624), okresu duńskiego (1624–1629 r.), okresu szwedzkiego (1630–1635 r.), okresu francuskiego (1635–1648 r.) – charakteryzuje postacie: Ferdynanda II, Fryderyka V Wittelsbacha, Christiana IV, Albrechta von Wallensteina, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>list majestatyczny, edykt restytucyjny</i> – zna daty: listu majestatycznego (1609 r.), bitwy pod Białą Górą (1620 r.), edyktu restytucyjnego (1629 r.), bitwy pod Lützen (1632 r.) – charakteryzuje postacie: Fryderyka IV, Fryderyka V, Maksymiliana I, Rudolfa II, Macieja I – opisuje cechy 		

	<p>j – armie okresu wojny trzydziestoletniej</p> <p>j – pokój westfalski i skutki wojny</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Unia Protestancka, Liga Katolicka, druga defenestracja praska, pokój westfalski</i></p> <p>– zna daty: powstania Unii Protestanckiej (1608 r.), utworzenia Ligi Katolickiej (1609 r.), II defenestracji praskiej (1618 r.), pokoju westfalskiego (1648 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie najważniejsze państwa protestanckie i katolickie uczestniczące w wojnie trzydziestoletniej</p> <p>– omawia sytuację wyznaniową w Rzeszy Niemieckiej i jej wpływ na</p>	<p>Gustawa II Adolfa</p> <p>– wskazuje na mapie zmiany terytorialne w Europie po pokoju westfalskim</p> <p>– charakteryzuje sytuację wyznaniową w Królestwie Czeskim</p> <p>– wymienia etapy w przebiegu wojny trzydziestoletniej i charakteryzuje je</p> <p>– przedstawia przyczyny wybuchu powstania czeskiego i jego klęski.</p>	<p>charakterystyczne armii okresu wojny trzydziestoletniej.</p> <p>– zna daty: pokoju w Nikolsburgu (1622 r.), bitwy pod Dessau (1626 r.), pokoju w Lubece (1629 r.), pokoju w Pradze (1635 r.), bitwy pod Rocroi (1643 r.), bitwy pod Lens (1648 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Ernsta von Mansfelda, Johana von Tilly'ego</p> <p>– ocenia skutki polityczne, gospodarcze, społeczne i religijne wojny trzydziestoletniej.</p>		
--	---	---	---	--	--	--

		<p>sytuację Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia okoliczności i skutki II defenestracji praskiej – podaje przyczyny włączania się kolejnych państw do konfliktu w Rzeszy – omawia postanowienia pokoju westfalskiego. 				
<p>– zna daty: powstań w Katalonii i Portugalii (1640 r.), uznania przez Hiszpanię niepodległości Portugalii (1668 r.), bitwy pod Linköping (1598 r.)– zna daty: wojen angielsko-holenderskich (1652–1654 r., 1665 r., 1672–</p>	<p>– Ludwik XIII i kardynał Richelieu</p> <ul style="list-style-type: none"> – rządy kardynała Mazarina – władza absolutna Ludwika XIV – gospodarka podporządkowana państwu – polityka zagraniczna Ludwika XIV – armia Ludwika XIV 	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>racja stanu, merkantylizm</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: początku rządów osobistych Ludwika XIV (1661 r.) – charakteryzuje postacie: Armanda de Richelieu, Ludwika XIV – omawia cechy charakterystyczne monarchii absolutnej Ludwika XIV. 	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>intendent, szlachta urzędnicza, fronda, Wysoka Rada, kolbertyzm</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: frondy parlamentarnej (1648–1649 r.), frondy książąt (1649–1653 r.), zniesienia <i>Edyktu nantejskiego</i> (1685 r.) – charakteryzuje postacie: Ludwika XIII, Jules’a 	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojna dewolucyjna, pokój w Akwizgranie, polityka réunionów</i>,</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wojny dewolucyjnej (1667–1668 r.), pokoju w Akwizgranie (1668 r.), wojny francusko-holenderskiej (1672–1679 r.), wojny Francji z Ligą Augsburską (1686–1697 r.), pokoju w Rijswijk (1697 r.) – charakteryzuje 	<p>– przedstawia i ocenia rolę kardynałów de Richelieu oraz Mazarina w dziejach Francji</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia panowanie Ludwika XIV. 	<p>4. Zmiany polityczne w Europie w XVII wieku</p>

<p>1674 r.), antyhabsburskie go powstania na Węgrzech (1682 r.)– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>moryskowie,</i> <i>junkrzy, Święta</i> <i>Liga</i>3. Absolutyzm we Francji</p> <p>– charakteryzuje postacie: Filipa III, Filipa IV, Gaspara de Guzmana, Jana IV Braganzy, Krystyny Wazy, Axela Oxenstierny, Jerzego II Rakoczego, Imre Thököly'ego – ocenia sytuację polityczną na wschodzie Europy w XVII w.</p>			<p>Mazarina, Jeana Baptisty Colberta – wyjaśnia, na czym polegała centralizacja władzy za rządów Ludwika XIII – przedstawia przyczyny i skutki frondu – charakteryzuje reformy ustrojowe Ludwika XIV – omawia reformy gospodarcze w XVII- wiecznej Francji – opisuje proces kształtowania się władzy absolutnej we Francji.</p>	<p>postacie: Henryka IV Burbona, Kondeusza – wskazuje na mapie zasięg ekspansji Francji za rządów Ludwika XIV – omawia rządy Ludwika XIII i kardynała Richelieu – omawia rządy kardynała Mazarina – wymienia grupy społeczne we Francji zainteresowane wprowadzeniem absolutyzmu i jemu przeciwne oraz charakteryzuje przyczyny takich postaw – omawia stosunki Francji z sąsiadami. – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>edykt</i> <i>łaski, pokój</i> <i>pirenejski, Liga</i> <i>Augsburska, pokój w</i> <i>Rijswijk</i> – zna daty: edyktu łaski (1629 r.),</p>		
--	--	--	---	---	--	--

<p>– ocenia zmiany na arenie międzynarodowej, do których doszło w XVII w.</p> <p>– charakteryzuje postacie: Wilhelma III Orańskiego, Karol XI, Karola Lotaryńskiego</p> <p>– przedstawia okoliczności odzyskania niepodległości przez Portugalię</p> <p>– omawia wpływ rywalizacji o rynki europejskie i światowe na politykę międzynarodową</p> <p>– opisuje politykę kolonialną Fryderyka Wilhelma</p> <p>– charakteryzuje proces budowania</p>				<p>pokoju pirenejskiego (1659 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Marii Medycejskiej, Anny Austriaczki</p> <p>– charakteryzuje rządy Henryka IV Burbona</p> <p>– charakteryzuje i ocenia politykę zagraniczną Ludwika XIV</p> <p>– przedstawia innowacje w armii francuskiej i ich wpływ na sukcesy militarne Ludwika XIV.</p>		
---	--	--	--	--	--	--

<p>imperium szwedzkiego.</p> <p>– zna daty: zajęcia przez Brandenburgię Pomorza Zachodniego (1648 r.), traktatów wewawsko-bydgoskich (1657 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Fryderyka Wilhelma, Karola IX Sudermańskiego, Karola X Gustawa, Gustawa II Adolfa</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg szwedzkiej ekspansji terytorialnej w Europie</p> <p>– przedstawia</p>						
--	--	--	--	--	--	--

<p>przyczyny gospodarcze i polityczne upadku potęgi Hiszpanii w XVII w. – wyjaśnia przyczyny wypędzenia morysków – wyjaśnia, dlaczego zmagania między Anglią i Holandią były prowadzone jedynie w koloniach i na morzach – omawia ekspansję terytorialną Prus w XVII w. – przedstawia etapy ekspansji szwedzkiej w basenie Morza Bałtyckiego.</p>						
<p>5. Kultura baroku– wyjaśnia</p>	<p>– od renesansu do baroku – sztuka i</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>barok</i>, <i>realizm</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>barok dworski</i>,</p>	<p>– zna datę założenia Royal Society w Londynie (1660 r.)</p>		

<p>znaczenie terminu: <i>Święta Liga</i> – upadek potęgi Hiszpanii – zna daty: unii personalnej Brandenburgii i Prus Książęcych (1618 r.), zawarcia Świątę Ligi (1684 r.), pokoju w Karłowicach (1699 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta III Wazy, Kara Mustafy – wskazuje na mapie obszary utracone przez Turcję w wyniku pokoju w Karłowicach – przedstawia okoliczności, w jakich Brandenburgia przejęła pruski</p>	<p>architektura baroku – malarstwo barokowe – nauka i filozofia epoki baroku – teatr, literatura i muzyka</p>	<p>– zna czas trwania baroku (k. XVI – poł. XVIII w.) – charakteryzuje postacie: Galileusza, Isaaca Newtona, Kartezjusza, Moliera, Jana Sebastiana Bacha – wymienia cechy charakterystyczne sztuki baroku.</p>	<p><i>racjonalizm, empiryzm, klasycyzm, rokoko, opera</i> – charakteryzuje postacie: Giovanniego Lorenza Berniniego, Caravaggia, Petera Paula Rubensa, Rembrandta van Rijna, Francisa Bacona – wyjaśnia interpretację terminu <i>barok</i> – przedstawia wpływ kontrreformacji na narodziny epoki baroku – omawia cechy charakterystyczne architektury baroku – wymienia przykłady rezydencji królewskich i cesarskich epoki baroku – omawia osiągnięcia naukowe</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Francesca Borrominiego, Antoona van Dycka, Jana Brueghel młodsze, Jeana Baptisty Racine’a, Jeana de La Fontaine’a, Miguela de Cervantesa, Georga Friedricha Haendla – wyjaśnia, dlaczego wielu malarzy epoki baroku określano mianem „mistrzów światła i cienia” – omawia różnice między rokokiem a barokiem – przedstawia związki między ideologią absolutyzmu a sztuką i architekturą baroku – omawia wpływ baroku na zmiany w teatrze i muzyce.</p>		
---	---	--	--	--	--	--

<p>tron książęcy – charakteryzuje politykę wewnętrzną Fryderyka Wilhelma – omawia wpływ relacji habsbursko-wiedeńskich na konflikt z Turcją – przedstawia antyturecką działalność Świętej Ligi.</p> <p>– polityka obronna Holandii; wojny angielsko-holenderskie – wzrost znaczenia Brandenburgii – potęga i ekspansja Szwecji – Węgry i ekspansja turecka w</p>			<p>epoki baroku – wymienia największych twórców epoki baroku oraz ich najwybitniejsze dzieła. – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>manieryzm</i>, <i>libertynizm</i>, <i>jansenizm</i>, <i>teatr ludowy</i>, <i>powieść łotrzykowska</i> – charakteryzuje postacie: El Greca, Diega Velázquez, Johanna Keplera, Blaise’a Pascala, Antonia Vivaldiego – wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy architekturą renesansową a barokową – wyjaśnia, z czego wynikała specyfika baroku mieszczańsko-</p>	<p>– charakteryzuje postacie: św. Jana od Krzyża, św. Teresy z Ávila, Kornela Jansena, Lopego de Vegi, Pierre’a Corneille’a, Claudia Monteverdiego – ocenia, które rozwiązania w architekturze barokowej mogły robić szczególne wrażenie na wiernych.</p>		
--	--	--	--	---	--	--

<p>Europie – zna datę bitwy pod Wiedniem (1683 r.) – charakteryzuje postać Jana III Sobieskiego – opisuje przyczyny i skutki rywalizacji Holandii z Francją i Anglią.</p>			<p>protestanckiego – omawia wpływ manieryzmu na narodziny epoki baroku – przedstawia cechy charakterystyczne barokowego malarstwa – przedstawia kierunki i nurty filozoficzne epoki baroku – przedstawia cechy charakterystyczne literatury baroku – omawia tematykę podejmowaną przez artystów w utworach barokowych.</p>			
WOJNY I KRYZYS RZECZYPOSPOLITEJ W XVII WIEKU						
<p>1. Początki rządów Zygmunta III Wazy</p>	<p>– podwójna elekcja – Zygmunt III Waza na tronie polskim – król i hetman – relacje między Zygmuntem III</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>husaria</i> – zna daty: bitwy pod Kircholmem (1605 r.), bitwy pod Oliwą (1627 r.) – charakteryzuje postacie: Zygmunta</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>rokosz</i> – zna daty: wojny polsko-szwedzkiej (1600–1611 r.), wojny polsko-szwedzkiej (1617–1622 r.), wojny</p>	<p>– zna daty: bitwy pod Linköping (1598 r.), detronizacji Zygmunta III Wazy przez szwedzki Riksdag (1599 r.) – ocenia relacje między Zygmuntem</p>		

	<p>Wazą a Janem Zamojskim – walka o szwedzki tron i wojna ze Szwecją – rokosz Zebrzydowskiego o – wojna w Inflantach i Prusach</p>	<p>III Wazy, Władysława IV Wazy – omawia przyczyny i skutki wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.</p>	<p>polsko-szwedzkiej (1625–1629 r.), bitwy pod Trzcianą (1629 r.), rozejmu w Starym Targu (1629 r.), rozejmu w Sztumskiej Wsi (1635 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Zamojskiego, Jana Karola Chodkiewicza – wskazuje na mapie ziemie utracone przez Rzeczpospolitą na rzecz Szwecji – omawia przebieg wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w. – omawia rolę husarii w prowadzeniu działań wojennych. – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>popularyści, sejm inkwizycyjny, regaliści, rozejm w</i></p>	<p>III Wazą a Janem Zamojskim – ocenia skutki rokoszu Zebrzydowskiego dla pozycji władcy i stabilizacji państwowości polskiej.</p>		
--	--	---	--	---	--	--

			<p><i>Starym Targu (Altmarku), rozejm w Sztumskiej Wsi</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: elekcji Zygmunta III Wazy (1587 r.), sejmu inkwizycyjnego (1592 r.), bitwy pod Białym Kamieniem (1604 r.), rokoszu Zebrzydowskiego (1606–1608 r.) – charakteryzuje postacie: Maksymiliana Habsburga, Mikołaja Zebrzydowskiego, Gustawa II Adolfa – omawia okoliczności elekcji Zygmunta III Wazy na tron Rzeczypospolitej – opisuje relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim – charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki rokoszu			
--	--	--	--	--	--	--

			<p>Zebrzydowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia plany Zygmunta III dotyczące wzmocnienia władzy królewskiej. – zna daty: bitwy pod Byczyną (1588 r.), przejęcia tronu Szwecji przez Zygmunta III Wazę (1592 r.), inkorporacji szwedzkiej Estonii do Rzeczypospolitej (1600 r.), bitwy pod Guzowem (1607 r.), bitwy pod Gniewem (1626), bitwy pod Tczewem i Hamersztynem (1627 r.) – charakteryzuje postacie: Ernesta Habsburga, Karola IX Sudermańskiego, Arendta Dickmanna – przedstawia rywalizację Zygmunta III Wazy z			
--	--	--	--	--	--	--

			Maksymilianem Habsburgiem – przedstawia etapy walki Zygmunta III Wazy o tron Szwecji i jej skutki.			
2. Walka o koronę carów	– kryzys państwa rosyjskiego w II połowie XVI i na początku XVII w. – dymitriady i ich skutki – początek wojny z Moskwą i walki o koronę carów – wojna smoleńska – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>dymitriady</i> – zna datę bitwy pod Kłuszynem (1610 r.) – charakteryzuje postać Władysława IV Wazy	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rozejm w Dywilinie, pokój w Polanowie</i> – zna daty: I dymitriady (1604–1605 r.), wyprawy Dymitra II Samozwańca (1607–1610 r.), wojny polsko–rosyjskiej (1609–1618 r.), wybrania Michała Romanowa na cara Rosji (1613 r.), rozejmu w Dywilinie (1618 r.), wojny smoleńskiej (1632–1634 r.), pokoju w Polanowie (1634 r.) – charakteryzuje postacie: Stanisława Żółkiewskiego,	– zna datę antypolskiego powstania Minina i Pożarskiego (1611 r.) – charakteryzuje postacie: Fiodora, Jerzego Mniszcha, Kuźmy Minina, Dymitra Pożarskiego – wyjaśnia, dlaczego polscy magnaci zdecydowali się poprzeć roszczenia kolejnych Dymitrów Samozwańców do tronu moskiewskiego – wyjaśnia, jaką rolę w zmaganiach z Rosją odegrali lisowczycy. – zna datę rosyjsko-szwedzkiego			

	<p>– omawia przyczyny i skutki wojen z Moskwą.</p>	<p>Michała Romanowa, Jana Karola Chodkiewicza</p> <p>– wskazuje na mapie ziemie, jakie zdobyła Rzeczpospolita w wyniku rozejmu w Dywilinie i pokoju w Polanowie</p> <p>– omawia przebieg wojen Rzeczypospolitej z Moskwą.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Wielka Smuta, lisowczycy</i></p> <p>– zna daty: Wielkiej Smuty (1598–1613 r.), powstania Wasyla Szujskiego (1606 r.), zdobycia Moskwy przez Polaków (1610 r.), rządów polskich na Kremlu (1610–1612 r.), oblężenia Smoleńska (1633–1634 r.)</p> <p>– charakteryzuje</p>	<p>traktatu w Stołbowie (1617 r.)</p> <p>– charakteryzuje postać Michała Szeina</p> <p>– ocenia polityczne skutki wojen z Moskwą.</p>			
--	--	--	---	--	--	--

		<p>postacie: Dymitra I Samozwańca, Dymitra II Samozwańca, Borysa Godunowa, Wasyla Szujskiego, Aleksandra Józefa Lisowskiego</p> <p>– omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu wewnętrznego w państwie moskiewskim</p> <p>– charakteryzuje rządy Dymitra I Samozwańca i ich skutki</p> <p>– charakteryzuje polskie rządy na Kremlu i reakcję Rosjan</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Władysław Waza nie objął władzy w Rosji.</p>				
3. Kozaczyzna i konflikty z Turcją	<p>– Turcja i księstwa naddunajskie</p> <p>– najazdy tatarskie na</p>	<p>– zna daty: bitwy pod Cecorą (1620 r.), bitwy pod Chocimiem (1621 r.)</p> <p>– omawia przyczyny</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kozaczyzna, Dzikie Pola (Zaporoże, Niż), ataman, pokój w</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pokój hetmański, Sicz, tabor, rejestr, czambuł</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kondominium, traktat w Buszy,</i></p> <p>– zna daty: układu w</p>	<p>– zna daty: bitwy pod Bukowem (1600), bitew pod Sasowym Rogiem (1612 r., 1633 r.)</p>

	<p>Rzeczpospolitą ich skutki – polskie wyprawy na Mołdawię – narodziny Kozaczyzny – rejestr i pierwsze powstania kozackie – wojna z Turcją: klęska pod Cecorą i oblężenie Chocimia – plany kolejnej wojny z Turcją i ich konsekwencje</p>	<p>i skutki wojny z Turcją (1620–1621 r.).</p>	<p><i>Chocimiu</i> – zna daty: pokoju w Chocimiu (1621 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Zamojskiego, Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza – wskazuje na mapie obszary zamieszkiwane przez Kozaków, terytoria sporne Rzeczypospolitej i Turcji w XVII w. – charakteryzuje organizację wewnętrzną Kozaczyzny – wyjaśnia, jakie skutki dla Rzeczypospolitej miały najazdy tatarskie – omawia przyczyny i skutki powstań kozackich w końcu XVI w. – omawia przebieg</p>	<p>– zna daty: wyprawy Jana Zamojskiego na Mołdawię (1595 r.) – charakteryzuje postacie: Piotra Konaszewicza- Sahajdacznego, Stanisława Koniecpolskiego – omawia przyczyny, przebieg i skutki interwencji polskich magnatów w Mołdawii – omawia wpływ problemu tatarskiego na politykę zagraniczną i wewnętrzną Rzeczypospolitej w I poł. XVII w. – omawia geopolityczne położenie Ukrainy i jego wpływ na życie codzienne jej mieszkańców – wyjaśnia, jaką funkcję pełnił rejestr kozacki</p>	<p>Chocimiu (1612 r.), traktatu w Buszy (1617 r.), powstania Kosińskiego (1591– 1593 r.), powstania Nalewajki (1595– 1596 r.) – charakteryzuje postacie: Jeremiego Mohyły, Szymona Mohyły, Krzysztofa Kosińskiego, Semena Nalewajki, Mehmeda Abazy – omawia relacje między Rzeczpospolitą a Mołdawią w końcu XVI w.</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Michała Walecznego, Samuela Koreckiego, Michała Wiśniowieckiego – ocenia politykę Rzeczypospolitej wobec Kozaków.</p>
--	---	--	--	--	---	---

			wojny z Turcją (1620–1621 r.) – omawia stosunki polsko-tureckie w latach 30. i 40. XVII w.	– charakteryzuje okres sukcesów kozackich w pocz. XVII w. i jego znaczenie dla Rzeczypospolitej.		
4. Powstanie Chmielnickiego	– problem kozacki w I poł. XVII w. – wojsko zaporoskie i jego militarne znaczenie – przyczyny powstania Chmielnickiego – wybuch powstania na Ukrainie – walki w latach 1649–1653 – Moskwa i Kozacy	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>wojsko zaporoskie</i> – zna daty: powstania Chmielnickiego (1648–1655 r.) – charakteryzuje postacie: Bohdana Chmielnickiego, Jana Kazimierza Wazę – charakteryzuje przyczyny powstania Chmielnickiego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>układ w Perejasławiu, unia w Hadziaczu, księstwo ruskie, rozejm w Andruszowie</i> – zna daty: bitwy nad Żółtymi Wodami, pod Korsuniem i Piławcami (1648 r.), obrony Zbaraża (1649 r.), bitwy pod Beresteczkiem (1651 r.), układu w Perejasławiu (1654 r.), unii w Hadziaczu (1658 r.), rozejmu w Andruszowie (1667 r.) – charakteryzuje postacie: Jeremiego Wiśniowieckiego, Iwana Wyhowskiego	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ukraińscy królewężta, ugoda zborowska, ugoda w Białej Cerkwi</i> – zna daty: ugody zborowskiej (1649 r.), ugody w Białej Cerkwi (1651 r.), bitwy pod Batohem (1652 r.), bitwy pod Żwańcem (1653 r.), bitwy pod Ochmatowem (1655 r.), bitew pod Połonką i Cudnowem (1660 r.) – charakteryzuje postacie: Tuhaj-beja, Janusza Radziwiłła – wyjaśnia wpływ problemu rejestru na stosunki polsko-kozackie	– zna daty: powstania Pawluka (1637 r.), powstania Kostki-Napierskiego (1651 r.) – charakteryzuje postacie: Pawła Pawluka, Mikołaja Potockiego, Stefana Potockiego, Jerzego Ossolińskiego, Adama Kisiela, Aleksandra Kostki-Napierskiego, Marcina Kalinowskiego – przedstawia organizację i znaczenie militarne wojska zaporoskiego – opisuje proces budzenia się świadomości etnicznej Kozaków	– zna daty: powstania Sulimy (1635 r.), powstania Ostrianicy i Huni (1638 r.), bitwy pod Szepielewiczami (1654 r.) – charakteryzuje postacie: Iwana Sulimy, Jurija Chmielnickiego – omawia powstania kozackie z I poł. XVII w. – przedstawia i ocenia postawy Polaków wobec powstania Chmielnickiego – ocenia konsekwencje przymierza kozacko-rosyjskiego – ocenia znaczenie

			<p>– wskazuje na mapie obszary objęte powstaniem Chmielnickiego, ziemie przyłączone do Rosji po rozejmie w Andruszowie</p> <p>– omawia okoliczności wybuchu powstania Chmielnickiego</p> <p>– omawia przebieg działań militarnych przeciwko Kozakom po elekcji Jana Kazimierza Wazy</p> <p>– przedstawia postanowienia unii w Hadziaczu.</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego Kozacy sprzymierzyli się z Rosją</p> <p>– omawia przebieg i skutki wojny z Rosją o Ukrainę.</p>	<p>zaporoskich w XVI i XVII w.</p>	<p>unii w Hadziaczu dla stosunków polsko-kozackich.</p>
5. Potop szwedzki	<p>– przyczyny najazdu szwedzkiego</p> <p>– początek potopu szwedzkiego</p> <p>– wojna o wyzwolenie Rzeczypospolitej</p> <p>– zmiana sytuacji międzynarodow</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>potop szwedzki</i></p> <p>– zna daty: potopu szwedzkiego (1655–1660 r.), pokoju w Oliwie (1660 r.)</p> <p>– charakteryzuje postać Jana Kazimierza Wazy</p> <p>– omawia przyczyny</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojna podjazdowa, traktat w Radnot, układy welawsko-bydgoskie, pokój oliwski</i></p> <p>– zna daty: obrony Jasnej Góry (1655 r.), klęski pod Gołębkiem (1656 r.),</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dominium Maris Baltici, regimentarz, śluby lwowskie</i></p> <p>– zna daty: kapitulacji pod Ujściem i w Kiejdanach (1655 r.), konfederacji w Tyszowcach i</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>traktat wileński</i></p> <p>– zna daty: układu szwedzko-brandenburskiego (1656 r.), rozejmu w Niemieży (1656 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Krzysztofa Opalińskiego,</p>	<p>– przedstawia i ocenia postawy magnatów w obliczu zagrożenia państwowości polskiej</p> <p>– ocenia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego.</p>

	<p>ej Rzeczypospolitej – traktat rozbiorowy w Radnot i jego konsekwencje – koniec wojny i pokój w Oliwie – zmiany w polskiej armii – prześladowania protestantów</p>	<p>najazdu szwedzkiego – przedstawia postanowienia pokoju oliwskiego.</p>	<p>bitwy pod Warką (1656 r.), traktatu w Radnot (1656 r.), układów welawsko-bydgoskich (1657 r.) – charakteryzuje postacie: Karola X Gustawa, Stefana Czarnieckiego, Augustyna Kordeckiego – charakteryzuje działania wojenne w czasie potopu szwedzkiego – wyjaśnia, dlaczego obrona Jasnej Góry stała się punktem zwrotnym w przebiegu działań wojennych ze Szwecją – przedstawia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego.</p>	<p>łańcucie (1655 r.), ślubów lwowskich Jana Kazimierza (1656 r.), bitwy pod Prostkami (1656 r.), wygnania arian z Polski (1658 r.) – charakteryzuje postacie: Hieronima Radziejowskiego, Janusza Radziwiłła, Wincentego Gosiewskiego – wskazuje na mapie główne kierunki działań wojsk szwedzkich w 1655 r. – przedstawia przykłady sukcesów oręża polskiego w walce ze Szwedami – opisuje, jakie znaczenie dla państwa polskiego miały traktaty welawsko-bydgoskie – wyjaśnia, dlaczego doszło do prześladowania</p>	<p>Andrzeja Karola Grudzińskiego, Fryderyka Wilhelma, Jerzego II Rakoczego – przedstawia zmiany w polskiej armii XVII w. – charakteryzuje sytuację międzynarodową Rzeczypospolitej przed potopem szwedzkim i w jego czasie.</p>	
--	--	---	--	--	---	--

				protestantów i jakie były tego skutki.		
<p>– zna datę buntu Piotra Doroszenki (1671 r.)– zna daty: bitew pod Braclawiem i Kalnikiem (1671 r.), konfederacji pod Szczepieszynem (1673 r.)– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Związek Święcony</i>, <i>Związek Pobożny</i>, <i>malkontenci</i>– zna daty: abdykacji Jana Kazimierza (1668 r.), elekcji Michała Korybuta Wiśniowieckiego (1669 r.), wojny z Turcją (1672 r.)6. Wojna domowa i król „Piast”</p> <p>– charakteryzuje postać Piotra Doroszenki – ocenia realną możliwość realizacji reform Jana Kazimierza.</p> <p>– charakteryzuje postacie: Filipa Wilhelma, Karola Lotaryńskiego – omawia wpływ konfliktu króla Jana Kazimierza z opozycją magnacką na funkcjonowanie państwa – przedstawia konflikt króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego ze stronnictwem profrancuskim – omawia zmiany w polskiej polityce zagranicznej i ich wpływ na funkcjonowanie Rzeczypospolitej.</p> <p>– zna daty: rokoszu Lubomirskiego (1665–1666 r.), zawarcia Związku Święconego (1661 r.) i Pobożnego (1662 r.), bitwy pod Mątłami (1666 r.), zdobycia Kamieńca Podolskiego przez Turków (1672 r.) – charakteryzuje postać Jerzego Sebastiana Lubomirskiego – charakteryzuje program reform proponowany przez Jana Kazimierza i reakcję szlachty polskiej – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki sporu króla z Jerzym Sebastianem Lubomirskim. – charakteryzuje postać Władysława Sicińskiego – wskazuje na mapie zmiany terytorialne po traktacie w Buczaczu – przedstawia sytuację Rzeczypospolitej po potopie szwedzkim – omawia okoliczności objęcia tronu Rzeczypospolitej przez Michała Korybuta Wiśniowieckiego.</p>						
7. Rządy Jana III Sobieskiego– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>liberum</i>	– elekcja Jana III Sobieskiego – wojna z Turcją; pokój w Żurawnie	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>odsiecz wiedeńska</i> – zna datę bitwy pod Wiedniem	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Święta Liga, pokój Grzymałtowskiego, pokój w Kartowicach</i>	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>wielki wezyr</i> – zna daty: bitwy pod Żurawnem	– zna daty: oblężenia Trembowli (1676 r.), traktatu w Jaworowie (1675 r.), sojuszu polsko-	– zna datę antyhabsburskiego powstania na Węgrzech (1682 r.) – charakteryzuje

<p><i>veto, pokój w Buczaczu</i>– Rzeczpospolita po potopie szwedzkim – zna daty: pierwszego <i>liberum veto</i> (1652 r.), traktatu w Buczaczu (1672 r.) – charakteryzuje postaci: Jana Kazimierza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego , Jana Sobieskiego – omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją. – plany reform Jana Kazimierza i problem nastęstwa tronu – rokosz</p>	<p>– polityka zagraniczna Jana III Sobieskiego – zmiany sojuszków i ich konsekwencje – bitwa pod Wiedniem i jej znaczenie – zakończenie walk z Turcją – ostatnie lata panowania Jana III Sobieskiego</p>	<p>(1683 r.) – charakteryzuje postać Jana III Sobieskiego – przedstawia przyczyny i skutki odsieczy wiedeńskiej.</p>	<p>– zna daty: bitwy pod Chocimiem (1673 r.), elekcji Jana III Sobieskiego (1674 r.), wojny z Turcją (1674–1676 r.), bitwy pod Parkanami (1683 r.), utworzenia Świętej Ligi (1684 r.), pokoju Grzymułtowskiego (1686 r.), pokoju w Karłowicach (1699 r.) – charakteryzuje postaci: Leopolda I Habsburga, Kara Mustafy, Marii Kazimiery – wskazuje na mapie obszary, które utraciła Turcja na rzecz Rzeczypospolitej w wyniku podpisania pokoju w Karłowicach – omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny z Turcją</p>	<p>(1676 r.), rozejmu w Żurawnie (1676 r.) – charakteryzuje postać Karola Lotaryńskiego – wskazuje na mapie obszary, które utraciła Turcja na rzecz cesarstwa i Wenecji w wyniku podpisania pokoju w Karłowicach – opisuje okoliczności objęcia tronu przez Jana III Sobieskiego – omawia reformy wojskowe Jana III Sobieskiego – charakteryzuje skutki przejścia Sobieskiego do obozu prohabsburskiego – omawia działalność Świętej Ligi i jej skutki dla Rzeczypospolitej.</p>	<p>habsburskiego (1683 r.) – charakteryzuje postaci: Filipa Wilhelma, Ludwika Burbona (Wielkiego Kondeusza), Dymitra Wiśniowieckiego, Stanisława Jabłonowskiego – omawia wpływ sytuacji międzynarodowej na politykę zagraniczną Jana III Sobieskiego – charakteryzuje politykę Sobieskiego wobec Brandenburgii, Rosji i Turcji – przedstawia ostatnie lata panowania Jana III Sobieskiego.</p>	<p>postać Imre Thököly’ego – ocenia skutki zaangażowania Rzeczypospolitej w działalność Świętej Ligi.</p>
---	--	--	---	--	--	---

<p>Lubomirskiego – elekcja Michała Korybuta Wiśniowieckiego – konflikt króla z malkontentami – początek konfliktu z Turcją</p>			<p>(1674–1676 r.) – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Europy miało zwycięstwo pod Wiedniem.</p>			
<p>8. Kryzys Rzeczypospolitej</p>	<p>– zniszczenia wojenne – społeczne skutki wojen – wzrost roli magnaterii – przemiany ustrojowe i polska skarbowość – sytuacja wyznaniowa w XVII w.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>oligarchia magnacka</i> – charakteryzuje przejawy wpływu magnaterii na życie polityczne i gospodarcze Rzeczypospolitej w XVII w.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>latyfundia magnackie, klientela magnacka</i> – omawia zniszczenia wojenne i grabieże po wielkich wojnach XVII w. – charakteryzuje społeczne skutki wojen – wyjaśnia, jakie były przyczyny wzrostu znaczenia magnaterii w drugiej połowie XVII w. – omawia proces oligarchizacji życia gospodarczego i politycznego</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>przymus propinacyjny, rządy sejmikowe, podatek podymny, podatek pogłówny, kwarta, łanowe, hiberna, apostazja</i> – przedstawia skutki wielkich wojen dla gospodarki miejskiej w Rzeczypospolitej – omawia położenie gospodarcze szlachty w XVII w. i jej działania na rzecz zwiększenia swoich dochodów – wyjaśnia, na czym polegały rządy sejmikowe – charakteryzuje</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>egzultanci</i> – omawia wpływ kryzysu europejskiego w XVII w. na sytuację gospodarczą Rzeczypospolitej – wyjaśnia wpływ egzultantów na politykę państwa – omawia politykę skarbową w Rzeczypospolitej XVII w. – wyjaśnia, na czym polegał konflikt między unitami i dyzunitami – opisuje relacje między wyznaniem na ziemiach</p>	<p>– ocenia wpływ wojen XVII w. na przemiany ustrojowe, gospodarcze, społeczne i wyznaniowe w Rzeczypospolitej.</p>

			Rzeczypospolitej.	położenie protestantów w Rzeczypospolitej w XVII w.	Rzeczypospolitej.	
9. Barok i sarmatyzm	<ul style="list-style-type: none"> – początki baroku w Polsce – architektura barokowa w Polsce – rzeźba i malarstwo – kultura barokowa na dworach magnackich – literatura barokowa – nauka i oświata w XVII-wiecznej Rzeczypospolitej – sarmatyzm i jego cechy charakterystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sarmatyzm, złota wolność szlachecka, przedmurze chrześcijaństwa</i> – zna czas trwania baroku w Rzeczypospolitej (k. XVI – poł. XVIII w.) – opisuje cechy charakterystyczne sarmatyzmu. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ksenofobia, orientalizacja</i> – charakteryzuje postacie: Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Heweliusza, Jana Chryzostoma Paska – wyjaśnia, jakie funkcje ideowe pełniła sztuka baroku – omawia cechy charakterystyczne barokowej architektury sakralnej w Polsce – przedstawia rozwój budownictwa świeckiego epoki baroku na przykładzie rezydencji królewskich i 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>przedstawienia funeralne, silva rerum, makaronizmy, szlachcic-sybaryta</i> – charakteryzuje postacie: Mikołaja Zebrzydowskiego, Tomasza Dolabelli, Stanisława Herakliusza Lubomirskiego – przedstawia wpływ potrydenckiej reformy kościoła na kulturę i naukę baroku w Rzeczypospolitej – omawia osiągnięcia literatury polskiego baroku – opisuje cechy charakterystyczne rzeźby i malarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Macieja Kazimierza Sarbiewskiego, Daniela Naborowskiego, Samuela Twardowskiego, Wacława Potockiego, Jana Brożka – przedstawia wpływ wielkich wojen XVII w. na rozwój kultury i sztuki epoki baroku – przedstawia rozwój nauki w dobie baroku – przedstawia przyczyny i przejawy spadku poziomu nauczania w polskich szkołach XVII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Giovanniego Trevano, Matteo Castellego, Peetera Danckersa de Rija, Daniela Schultza, Anny Stanisławskiej, Wespazjana Kochowskiego, Zbigniewa Morsztyna, Jana Szczęsnego Herburta, Kaspra Niesieckiego – charakteryzuje i ocenia wkład polskiego baroku do kultury Europy XVII i początków XVIII w.

			<p>magnackich</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała orientalizacja kultury i obyczajów polskich w XVII w. 	<p>polskiego baroku</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia genezę ideologii sarmackiej – omawia wpływ ideologii sarmatyzmu na styl życia i obyczajowość szlachty polskiej. 		
OŚWIECENIE W EUROPIE I W POLSCE						
1. Gospodarka i społeczeństwo w XVIII wieku	<ul style="list-style-type: none"> – eksplozja demograficzna w Europie – rewolucja agrarna – rewolucja przemysłowa w Anglii – skutki społeczne i gospodarcze rewolucji przemysłowej – nowe koncepcje ekonomiczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksplozja demograficzna, rewolucja przemysłowa</i> – omawia społeczne i gospodarcze skutki rewolucji przemysłowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plodozmian intensywny, rewolucja agrarna, maszyna parowa, klasa robotnicza, liberalizm gospodarczy, wolny rynek, wolna konkurencja, gospodarka wolnorynkowa</i> – zna datę skonstruowania maszyny parowej (1769 r.) – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>fizjokratyzm, leseferyzm</i> – charakteryzuje postać François Quesnaya – omawia cechy charakterystyczne eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w. – omawia cechy charakterystyczne rewolucji agrarnej i jej skutki – przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postacie: Edwarda Jennera, Johna Kaya, Jamesa Hargreavesa, Richarda Arkwrighta – wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju medycyny miało odkrycie dokonane przez Edwarda Jennera – wymienia najważniejsze wynalazki związane z rewolucją przemysłową. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia gospodarcze i społeczne skutki rewolucji przemysłowej.

			<p>postacie: Jamesa Watta, Adama Smitha</p> <p>– wskazuje na mapie najbardziej rozwinięte gospodarczo państwa XVIII-wiecznej Europy</p> <p>– omawia przyczyny eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w.</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju przemysłu miało wynalezienie maszyny parowej</p> <p>– charakteryzuje klasę robotniczą w XVIII w.</p>	<p>uwarunkowania rewolucji przemysłowej</p> <p>– omawia wpływ wynalazków na zmiany w przemyśle włókienniczym</p> <p>– opisuje przemiany w hutnictwie i metalurgii</p> <p>– omawia nowe idee ekonomiczne stworzone w XVIII w.</p>		
2. Oświecenie	<p>– wiek XVIII – stulecie rozumu</p> <p>– filozofia i myśl społeczno-polityczna oświecenia</p> <p>– <i>Wielka encyklopedia</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>oświecenie, trójpodział władzy, umowa społeczna</i></p> <p>– zna czas trwania oświecenia (XVIII w.)</p> <p>– charakteryzuje</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>prawa naturalne, encyklopedyści, krytycyzm, sentymentalizm, klasycyzm</i></p> <p>– charakteryzuje</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>koncepcja wolności, deizm, ateizm, teoria poznania, szkoły specjalistyczne, akademie naukowe, salony kulturalne,</i></p>	<p>– charakteryzuje postacie: Antoine’a Lavoisiera, Karola Linneusza, Alessandra Volty, Jamesa Cooka, Daniela Defoe, Jonathana Swifta,</p>	<p>– charakteryzuje postać Laurence’a Sterne’a</p> <p>– ocenia wpływ filozofii i myśli społeczno-politycznej oświecenia na</p>

	<p><i>francuska</i> i jej znaczenie – rozwój nauki – rozwój edukacji i ośrodków naukowych – literatura oświeceniowa – rokoko i klasycyzm</p>	<p>postacie: Karola Monteskiusza, Jeana-Jacques’a Rousseau – omawia teorie trójpodziału władzy i umowy społecznej.</p>	<p>postacie: Johna Locke’a, Woltera, Denisa Diderota, Immanuela Kanta, Isaaca Newtona, Wolfganga Amadeusza Mozarta – wskazuje na mapie państwa, w których najwcześniej zaczęły upowszechniać się idee oświecenia – przedstawia genezę oświecenia – omawia myśl społeczno-polityczną oświecenia – wyjaśnia, jaką rolę w okresie oświecenia odegrała <i>Wielka encyklopedia francuska</i> – omawia oświeceniowe reformy systemu edukacji – omawia główne kierunki w rozwoju literatury oświeceniowej</p>	<p><i>łoże masońskie, rokoko, teatr narodowy</i> – zna datę rozwiązania zakonu jezuitów (1773 r.) – charakteryzuje postacie: Benjamina Franklina, braci Montgolfier – wyjaśnia wpływ idei oświecenia na wierzenia religijne i dogmaty kościelne – charakteryzuje wiodące kierunki filozoficzne oświecenia – na wybranych przykładach omawia wpływ oświeceniowej nauki na rozwój przemysłu i życie codzienne – wyjaśnia, jakie funkcje pełniły w XVIII w. salony kulturalne – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały w XVIII w.</p>	<p>Jacques'a Louisa Davida, Josepha Haydna – omawia osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych, przyrodniczych i geograficznych.</p>	<p>współczesne systemy polityczne.</p>
--	--	---	--	--	---	--

			– przedstawia cechy charakterystyczne architektury i sztuki klasycyzmu.	łoże masońskie – przedstawia sposoby propagowania wiedzy i nowych idei w czasach oświecenia.		
3. Budowa imperium rosyjskiego	– Rosja a Europa w XVII w. – początki rządów Piotra I – reformy Piotra I – wielka wojna północna i jej następstwa – walka o władzę w Rosji po śmierci Piotra I – rządy Katarzyny II – powstanie rosyjskiego mocarstwa	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>absolutyzm</i> – charakteryzuje postacie: Piotra I Wielkiego, Katarzyny II Wielkiej – charakteryzuje zmiany w ustroju państwa i systemie administracyjnym przeprowadzone przez Piotra I.	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Senat Rządzący, gubernia, wielka wojna północna, pokój w Nystad, wojna siedmioletnia</i> – zna daty: wielkiej wojny północnej (1700–1721 r.), pokoju w Nystad (1721 r.), wojny siedmioletniej (1756–1763 r.) – wskazuje na mapie obszary w Europie zajęte przez Piotra I i Katarzynę II – przedstawia reformy obyczajowe Piotra I – omawia przyczyny, przebieg i skutki	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wielkie poselstwo, tabela rang, przymus szkolny, imperator Wszechrosji, Rada Cesarska</i> – wyjaśnia przyczyny wysłania wielkiego poselstwa (1697 r.), ustanowienia Senatu Rządzącego (1711 r.), bitwy pod Narwą (1700 r.), bitwy pod Połtawą (1709 r.), przyjęcia przez Piotra I tytułu imperatora Wszechrosji (1721 r.) – charakteryzuje postacie: Karola XII, Elżbiety I, Fryderyka II	– wyjaśnia uwarunkowania zmiany wizerunku Rosji w XVII w. – przedstawia reformy w wojsku rosyjskim – charakteryzuje politykę wyznaniową Piotra I – przedstawia rywalizację o władzę w Rosji po śmierci Piotra I – wyjaśnia, na czym polegała europeizacja Rosji.	– porównuje i ocenia politykę wewnętrzną i zagraniczną Piotra I oraz Katarzyny II.

			<p>wielkiej wojny północnej</p> <p>– omawia politykę wewnętrzną Katarzyny II</p> <p>– przedstawia kierunki ekspansji zewnętrznej Rosji za panowania Katarzyny II.</p>	<p>– wyjaśnia wpływ wielkiego poselstwa na przemiany w państwie rosyjskim</p> <p>– omawia przemiany, jakie z inicjatywy Piotra I zaszły w stanie szlacheckim.</p>		
<p>4. Absolutyzm oświecony w Prusach i w Austrii</p>	<p>– absolutyzm oświecony</p> <p>– budowa potęgi Prus</p> <p>– absolutyzm oświecony Fryderyka II</p> <p>– Austria w czasie wielkich wojen</p> <p>– wojna siedmioletnia</p> <p>– reformy Marii Teresy i Józefa II w Austrii</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>absolutyzm oświecony</i></p> <p>– charakteryzuje postacie: Fryderyka Wilhelma I, Józefa II</p> <p>– omawia założenia idei absolutyzmu oświeceniowego.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>laicyzacja, wojny śląskie, wojna siedmioletnia (III wojna śląska), państwo policyjne, józefinizm</i></p> <p>– zna daty: koronacji Fryderyka I (1701 r.), wojen śląskich (1740–1742 r.; 1744–1745 r.), wojny siedmioletniej (1756–1763 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Fryderyka I, Marii Teresy</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>„król-filozof”, „pierwszy sługa państwa”, sankcja pragmatyczna, Rada Państwa, patent tolerancyjny</i></p> <p>– zna daty: sankcji pragmatycznej (1713 r.), pokoju w Hubertusburgu (1763 r.), patentu tolerancyjnego (1781 r.), reform chłopskich Józefa II (1781–1785 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie obszary włączone do państwa pruskiego</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wojna o sukcesję hiszpańską, wojna o sukcesję austriacką, odwrócenie przymierzy</i></p> <p>– zna daty: wprowadzenia obowiązku szkolnego w Prusach (1763 r.), wojny o sukcesję hiszpańską (1701–1714 r.), wojny o sukcesję austriacką (1740–1748 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Fryderyka II, Filipa V Burbona,</p>	<p>– ocenia panowanie Fryderyka II oraz Józefa II jako władców oświeconych.</p>

			<p>Hohenzollernów miało uzyskanie korony królewskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia reformy wojskowe Fryderyka Wilhelma I i ich wpływ na funkcjonowanie państwa – charakteryzuje reformy wewnętrzne Fryderyka II – opisuje reformy wewnętrzne Józefa II – przedstawia przyczyny i skutki wojny siedmioletniej. 	<p>w I poł. XVIII w., granice państwa habsburskiego w II poł. XVIII w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rządy Fryderyka I – omawia zaangażowanie Austrii w politykę międzynarodową w I poł. XVIII w. – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Maria Teresa objęła tron Austrii – omawia reformy wewnętrzne Marii Teresy. 	<p>Karola VI</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zmiany w relacjach austriacko-pruskich w I poł. XVIII w. – porównuje reformy w Prusach i Austrii w II poł. XVIII w. – charakteryzuje rolę Prus i Austrii w konfliktach zbrojnych w Europie w latach 1700–1763. 	
<p>5. Rzeczpospolita w pierwszej połowie XVIII wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> – pierwsze lata unii polsko-saskiej – Rzeczpospolita w czasie wojny północnej – ostatnie lata rządów Augusta II – wojna o sukcesję polską 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Familia</i>, <i>Collegium Nobilium</i> – zna datę założenia Collegium Nobilium (1740 r.) – charakteryzuje postacie: Augusta II Mocnego, Stanisława Konarskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sejm niemy</i>, <i>wojna o sukcesję polską</i>, <i>pijarzy</i> – zna daty: elekcji Augusta II Mocnego (1696 r.), wielkiej wojny północnej (1700–1721 r.), sejmu niemego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>republikanie</i>, <i>sejm pacyfikacyjny</i>, <i>fakcje magnackie</i> – zna daty: elekcji Stanisława Leszczyńskiego (1704 r.), konfederacji sandomierskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: bitwy pod Kliszowem (1702 r.), konfederacji w Warszawie (1704 r.), zamieszek religijnych w Toruniu (1724 r.) – charakteryzuje postacie: Henryka Brühla, Jerzego Mniszcha 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia programy reform Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.

	<p>– polityczna anarchia i próby reform w czasach Augusta III</p> <p>– reformy oświaty i ożywienie gospodarcze w Polsce</p>	<p>– omawia cechy charakterystyczne panowania Augusta II i Augusta III.</p>	<p>(1717 r.), wojny o sukcesję polską (1733–1736 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Stanisława Leszczyńskiego, Augusta III</p> <p>– wskazuje na mapie terytorium Saksonii</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do unii polsko-saskiej</p> <p>– przedstawia okoliczności, w jakich Rzeczpospolita została wplątana w wielką wojnę północną</p> <p>– opisuje przebieg i skutki wojny o sukcesję polską</p> <p>– omawia wpływ myśli oświeceniowej na reformy oświaty w Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.</p>	<p>(1704 r.), konfederacji tarnogrodzkiej (1715 r.), konfederacji w Dzikowie (1734 r.), sejmu pacyfikacyjnego (1736 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Karola XII, Piotra I</p> <p>– wyjaśnia, co różniło Rzeczpospolitą i Saksonię pod względem politycznym, społecznym i ekonomicznym</p> <p>– przedstawia przebieg wielkiej wojny północnej na ziemiach polskich</p> <p>– omawia przebieg i skutki rywalizacji między Augustem II a Stanisławem Leszczyńskim i ich zwolennikami</p> <p>– charakteryzuje</p>	<p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał Piotr I w sporze między Augustem II i szlachtą.</p>	
--	---	---	---	---	--	--

				<p>sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej u schyłku panowania Augusta II – omawia proces narastania anarchii wewnętrznej za panowania Augusta III.</p>		
<p>– ocenia postanowienia sejmu repninowskiego– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>koliszczyzna</i>, <i>zasada równowagi sił</i>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sejm repninowski</i>, <i>generalność</i>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Szkoła Rycerska</i>, <i>prawa kardynalne</i>, <i>walka partyzancka</i>, <i>Rada Nieustająca</i>6. Pierwsze lata rządów Stanisława Augusta</p> <p>– ocenia działania konfederatów barskich</p> <p>– ocenia wpływ decyzji sejmu rozbiorowego na funkcjonowanie państwa polskiego.</p> <p>– charakteryzuje postacie: Michała Fryderyka Czartoryskiego, Wacława Rzewuskiego, Karola Radziwiłła, Adama Ponińskiego</p> <p>– wyjaśnia okoliczności, w jakich doszło do interwencji rosyjskiej w Rzeczypospolitej w 1767 r.</p> <p>– zna daty: sejmu konwokacyjnego (1764 r.), sejmu repninowskiego (1797–1798 r.), powołania generalności (1769 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Kajetana Sołtyka, Mikołaja Repnina</p> <p>– przedstawia reformy sejmu konwokacyjnego i pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– przedstawia przebieg konfederacji barskiej</p> <p>– omawia okoliczności podpisania I rozbioru Polski.</p> <p>– zna daty: założenia Szkoły Rycerskiej (1765 r.), uchwalenia praw kardynalnych (1768 r.), sejmu rozbiorowego (1773–1775 r.), powołania Rady Nieustającej (1775 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Katarzyny II, Kazimierza Pułaskiego, Tadeusza Rejtana</p> <p>– omawia okoliczności elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– wyjaśnia wpływ praw kardynalnych na funkcjonowanie Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia postanowienia traktatu rozbiorowego z 1772 r.</p> <p>– omawia decyzje sejmu rozbiorowego.</p>						

<p>7. Oświecenie w Rzeczypospolitej – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>konfederacja barska, Komisja Edukacji Narodowej</i>– elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego i pierwsze reformy – zna daty: elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764 r.), konfederacji barskiej (1768–1772 r.), I rozbioru Polski (1772 r.), powołania Komisji Edukacji Narodowej (1773 r.)</p>	<p>– początki oświecenia w Polsce – mecenat Stanisława Augusta Poniatowskiego – architektura i sztuka polskiego oświecenia – literatura oświeceniowa – edukacja i nauka</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>oświecenie stanisławowskie</i> – zna czas oświecenia w Polsce (lata 30. XVIII w. – k. XVIII w.) oraz datę powstania Collegium Nobilium (1740 r.) – charakteryzuje postać Stanisława Konarskiego – charakteryzuje osiągnięcia architektury i sztuki klasycyzmu.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>obiady czwartkowe, Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych</i> – charakteryzuje postacie: Ignacego Krasickiego, Hugona Kołłątaja – omawia rolę mecenatu Stanisława Augusta Poniatowskiego w propagowaniu idei oświecenia – charakteryzuje przemiany w polskiej edukacji w XVIII w. i ocenia ich znaczenie.</p>	<p>– zna datę założenia Biblioteki Załuskich (1747 r.) – charakteryzuje postacie: Józefa i Andrzeja Załuskich, Marcella Bacciarellego, Bernarda Belotta (Canaletta), Juliana Ursyna Niemcewicza, Ignacego Potockiego, Adama Kazimierza Czartoryskiego – przedstawia początki oświecenia w Polsce – na wybranych przykładach wyjaśnia, jakie cele przyświecały polskiej literaturze oświeceniowej.</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Franciszka Bohomolca, Adama Naruszewicza, Domenica Merliniego, Jana Piotra Norblina, Franciszka Karpińskiego, Izabeli Czartoryskiej, Jana i Jędrzeja Śniadeckich, Marcina Poczobutta– Odlanickiego, – omawia osiągnięcia nauki polskiej w epoce oświecenia.</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Stanisława Trembeckiego, Franciszka Salezego Jezierskiego, Franciszka Pincka, Franciszka Smuglewicza, Zygmunta Vogla, Samuela Chróścikowskiego, Krzysztofa Kluka – ocenia wpływ Stanisława Augusta Poniatowskiego na rozwój kultury i sztuki oświecenia w Polsce.</p>
--	---	--	--	---	---	---

<p>– charakteryzuje postać Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– wskazuje na mapie obszary utracone przez Rzeczpospolitą na rzecz Austrii, Rosji i Prus w 1772 r.</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki konfederacji barskiej.</p> <p>– sprawa dysydentów i prawa kardynalne</p> <p>– konfederacja barska – przyczyny, przebieg, skutki i ocena</p> <p>– I rozbiór Polski</p> <p>– sejm rozbiorowy i jego reformy</p>						
--	--	--	--	--	--	--

ŚWIAT I RZECZPOSPOLIT A W KOŃCU XVIII WIEKU						
1. Rewolucja amerykańska	<ul style="list-style-type: none"> – kolonizacja Ameryki Północnej – konflikt między osadnikami a metropolią – wojna o niepodległość – ustrój Stanów Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Deklaracja niepodległości, państwo federacyjne</i> – zna daty: <i>Deklaracji niepodległości</i> (4 VII 1776 r.), konstytucji Stanów Zjednoczonych (1787 r.) – charakteryzuje postać Jerzego Waszyngtona – wyjaśnia, dlaczego mieszkańcy kolonii angielskich chcieli uniezależnić się od metropolii – omawia skutki wojny o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Pn. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>metropolia, „bostońskie picie herbaty”, pokój w Wersalu, konstytucja Stanów Zjednoczonych, Kongres, Izba Reprezentantów, Senat, prezydent, Karta Praw, republikanie, demokraci</i> – zna daty: „bostońskiego picia herbaty” (1773 r.), wojny o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Pn. (1775–1783 r.), pokoju w Wersalu (1783 r.), Karty Praw (1791 r.) – charakteryzuje postacie: Tadeusza 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>opłaty stemplowe, ustawa o herbacie, Armia Kontynentalna, procedura impeachmentu, Sąd Najwyższy</i> – zna daty: uchwały o tzw. ustawach stemplowych (1765 r.), ustawy o herbacie (1773 r.), bitwy pod Lexington (1775 r.), bitwy pod Saratogą (1777 r.), bitwy pod Yorktown (1781 r.) – charakteryzuje postać Thomasa Jeffersona – wskazuje na mapie obszary przyłączone do kolonii angielskich w wyniku wojny siedmioletniej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Synowie Wolności, federaliści, separatysty</i> – zna daty: przybycia tzw. ojców pielgrzymów do Ameryki Pn. (1620 r.), zajęcia posiadłości francuskich w Ameryce Pn. przez Anglików (1756–1763 r.), I Kongresu Kontynentalnego (1774 r.), II Kongresu Kontynentalnego (1775 r.) – charakteryzuje postacie: Jerzego III, Thomasa Paine’a, Marie Josepha de La Fayette’a – przedstawia rdzennych mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę bitwy pod Bunker Hill (1775 r.) – charakteryzuje postać Wilhelma von Steubena – ocenia działalność Synów Wolności.

			<p>Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego, Beniamina Franklina</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg terytorialny kolonii angielskich w Ameryce Pn. na początku XVIII w.</p> <p>– charakteryzuje rozwój osadnictwa angielskiego w Ameryce Pn.</p> <p>– przedstawia argumenty polityczne i ekonomiczne wysuwane przez kolonistów na rzecz uzyskania niepodległości</p> <p>– charakteryzuje ustrój Stanów Zjednoczonych w świetle konstytucji 1787 r.</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla obywateli Stanów Zjednoczonych miała</p>	<p>– omawia podział kolonialny Ameryki Pn. w XVII i pocz. XVIII w.</p> <p>– omawia organizację i gospodarkę kolonii angielskich w Ameryce Pn.</p> <p>– przedstawia rolę Bostonu w konflikcie kolonii z metropolią</p> <p>– omawia przebieg wojny o niepodległość kolonii angielskich</p> <p>– na wybranych przykładach przedstawia udział Europejczyków w wojnie o niepodległość kolonii angielskich.</p>	<p>Ameryki Pn. i ich położenie</p> <p>– opisuje politykę Wielkiej Brytanii wobec kolonii w Ameryce Pn.</p> <p>– porównuje siły zbrojne kolonistów z wojskami brytyjskimi</p> <p>– przedstawia spory o ustrój Stanów Zjednoczonych.</p>	
--	--	--	--	---	--	--

			Karta Praw.			
2. Wybuch rewolucji we Francji	<ul style="list-style-type: none"> – Francja Ludwika XVI – Stany Generalne i ich rola – rewolucja ludowa – zmiana ustroju we Francji – wprowadzenie monarchii konstytucyjnej – rewolucja burżuazyjna 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Deklaracja praw człowieka i obywatela, monarchia konstytucyjna, Wielka Rewolucja Francuska</i> – zna daty: Wielkiej Rewolucji Francuskiej (1789–1791 r.), <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> (VIII 1789 r.) – charakteryzuje postać Ludwika XVI – przedstawia cele i zasady zawarte w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>stan trzeci, Stany Generalne, Zgromadzenie Narodowe, Zgromadzenie Konstytucyjne (Konstytuanta), jakobini, kordelierzy, Zgromadzenie Prawodawcze (Legislatywa)</i> – zna daty: powstania Zgromadzenia Konstytucyjnego (1789 r.), szturm na Bastylię (14 VII 1789 r.), uchwalenia konstytucji (IX 1791 r.) – charakteryzuje postacie: Maximiliena de Robespierre’a, Georges’a Dantona, Jean-Paula Marata – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>burżuazja, drobnomieszczaństwo, Gwardia Narodowa, wielka trwoga, cenzus majątkowy, rewolucja burżuazyjna</i> – zna daty: zwołania Stanów Generalnych (1789 r.), ucieczki Ludwika XVI z Paryża (1791 r.) – charakteryzuje postacie: Ludwika XV, Marii Antoniny, Emmanuela Josepha Sieyès’a, Marie Josepha de la Fayette’a – charakteryzuje sytuację ekonomiczną Francji za panowania Ludwika XV – przedstawia strukturę 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>gardia mieszczańska</i> – omawia i ocenia postępowanie dworu królewskiego w obliczu kryzysu ekonomicznego we Francji – wymienia idee oświeceniowe, które zostały utrwalone w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia burżuazyjny okres Wielkiej Rewolucji Francuskiej.

			<p>sytuację ekonomiczną Francji za panowania Ludwika XVI</p> <p>– omawia skład oraz położenie ekonomiczne i polityczne stanu trzeciego</p> <p>– charakteryzuje stronnictwa polityczne działające w Zgromadzeniu Narodowym.</p>	<p>społeczeństwa francuskiego</p> <p>– przedstawia okoliczności zwołania Stanów Generalnych i przekształcenia ich w Zgromadzenie Narodowe</p> <p>– omawia przebieg działań rewolucyjnych do 1791 r.</p> <p>– opisuje symbole rewolucji francuskiej</p> <p>– omawia zasady ustroju Francji określone w konstytucji z 1791 r.</p>		
3. Republika Francuska	<p>– proklamowanie republiki francuskiej</p> <p>– wojna w obronie republiki</p> <p>– dyktatura jakobinów</p> <p>– przewrót termidoriański i</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dyktatura jakobinów, wielki terror</i></p> <p>– zna daty: dyktatury jakobinów (1793–1794 r.), wielkiego terroru (1793–1794 r.)</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał nowy</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Konwent Narodowy, Marsylianka, rojaliści, przewrót termidoriański, dyktariat</i></p> <p>– zna daty: zwołania Konwentu (1792 r.), ogłoszenia republiki francuskiej (IX 1792</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>powstanie w Wandei, Komitet Ocalenia Publicznego, Trybunał Rewolucyjny</i></p> <p>– zna daty: wypowiedzenia wojny Austrii (1792</p>	<p>– charakteryzuje postacie: Józefa II, Leopolda II</p> <p>– przedstawia reakcję państw europejskich na wydarzenia rewolucyjne we Francji</p> <p>– omawia podział polityczny</p>	<p>– porównuje rządy burżuazji (1789–1792 r.), jakobinów (1793–1794 r.) i dyktatoratu (1794–1799 r.)</p> <p>– ocenia znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej.</p>

	<p>rzędy dyktatoratu – znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej</p>	<p>porządek rewolucyjnego świata jakobinów.</p>	<p>r.), stracenia Ludwika XVII (1793 r.), przewrotu termidoriańskiego (VII 1794 r.) – charakteryzuje postacie: Georges’a Dantona, Jean-Paula Marata, Maximiliena de Robespierre’a – przedstawia okoliczności przejścia władzy przez jakobinów – charakteryzuje politykę wewnętrzną jakobinów – omawia okoliczności upadku dyktatury jakobinów – charakteryzuje rządzący dyktatoratu.</p>	<p>r.), bitwy pod Valmy (1792 r.), powstania w Wandei (1793–1794 r.), powołania Konwentu Ocalenia Publicznego (1793 r.), konstytucji jakobińskiej (1793 r.), konstytucji roku III (1795 r.) – wskazuje na mapie Wandę – omawia przebieg i skutki wojny rewolucyjnej Francji z Austrią – omawia losy króla Ludwika XVI w czasie rewolucji.</p>	<p>Legislatywy – przedstawia reakcję Europy na stracenie Ludwika XVI – przedstawia reakcję Francuzów na stracenie Ludwika XVI.</p>	
<p>4. Rzeczpospolita w dobie Sejmu Wielkiego</p>	<p>– sytuacja polityczna Rzeczypospolitej po I rozbiorze – zwołanie Sejmu Wielkiego – reformy Sejmu Wielkiego</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Ustawa rządowa (Konstytucja 3 maja), monarchia konstytucyjna, konfederacja targowicka</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Sejm Wielki (Sejm Czteroletni), „czarna procesja”, Ustawa o sejmikach, Prawo o miastach, Straż Praw, wojna w</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>stronnictwo patriotyczne, stronnictwo dworskie, stronnictwo hetmańskie, ofiara</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Kodeks Zamojskiego, jurydyki, plenipotenci</i> – zna datę spotkania w Kaniowie (1787 r.) – charakteryzuje</p>	<p>– ocenia historyczne znaczenie Konstytucji 3 maja – ocenia postawy opozycji magnackiej na reformy Sejmu Wielkiego.</p>

	<p>– Konstytucja 3 maja – wojna w obronie suwerenności – II rozbiór Polski</p>	<p>– zna daty: Sejmu Wielkiego (1788–1792 r.), Konstytucji 3 maja (1791 r.), konfederacji targowickiej (1792 r.), II rozbioru Polski (1793 r.) – charakteryzuje postać Tadeusza Kościuszki – wskazuje na mapie ziemie zagarnięte w wyniku II rozbioru przez Prusy i Rosję – omawia zmiany ustroju Rzeczypospolitej wprowadzone Konstytucją 3 maja – wyjaśnia okoliczności zawiania konfederacji w Targowicy i jej skutki.</p>	<p><i>bronie Konstytucji 3 maja</i> – zna daty: „czarnej procesji” (1789 r.), <i>Ustawy o sejmikach</i> (III 1791 r.), <i>Prawa o miastach</i> (IV 1791 r.), wojny w obronie suwerenności (1791–1792 r.), sejmku rozbiorowego (1793 r.) – charakteryzuje postaci: Katarzyny II, Hugona Kołłątaja, Franciszka Ksawerego Branickiego, Szczęsnego Potockiego, Seweryna Rzewuskiego, Józefa Poniatowskiego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach zwołano Sejm Wielki – przedstawia stronnictwa polityczne Sejmu Wielkiego i ich</p>	<p><i>10 grosza</i> – zna datę bitwy pod Zieleńcami (VI 1792 r.) – charakteryzuje postaci: Ignacego Potockiego, Adama Kazimierza Czartoryskiego, Stanisława Małachowskiego, Kazimierza Nestora Sapiehy, Jana Dekerta, Stanisława Staszica – omawia działania opozycji szlacheckiej na rzecz wzmocnienia wewnętrznego państwa – omawia sytuację międzynarodową w okresie obrad Sejmu Wielkiego – wyjaśnia przyczyny zorganizowania „czarnej procesji” i jej skutki polityczne – omawia</p>	<p>postać Andrzeja Zamojskiego – wyjaśnia, jakie zmiany w prawie wprowadzał <i>Kodeks Zamojskiego</i> – omawia wpływ sytuacji międzynarodowej na plany przeprowadzenia reform wewnętrznych w Rzeczypospolitej – przedstawia reakcję Rosji i Prus na dzieło Sejmu Wielkiego.</p>	
--	--	---	--	---	--	--

			<p>programy</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia reformy Sejmu Wielkiego – przedstawia okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja – omawia przebieg i skutki wojny w obronie Konstytucji 3 maja. 	<p>postanowienia</p> <p><i>Ustawy o sejmikach i Prawa o miastach</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak Konstytucja 3 maja zmieniła pojęcie narodu – przedstawia okoliczności podpisania układu rozbiorowego w 1793 r. – omawia i ocenia decyzje sejmu rozbiorowego. 		
5. Upadek polskiej państwowości	<ul style="list-style-type: none"> – Polska po II rozbiorze – wybuch powstania kościuszkowskiego – przebieg insurekcji – walki powstańcze i decyzje polityczne – koniec insurekcji kościuszkowskiej – III rozbiór 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ogólnonarodowe powstanie, naczelnik</i> – zna daty: powstania kościuszkowskiego (1794 r.), <i>Uniwersału połanieckiego</i> (7 V 1794 r.), III rozbioru Polski (1795 r.) – charakteryzuje postać Tadeusza Kościuszki – wskazuje na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>emigracja, akt insurekcji, kosynierzy, Uniwersał Połaniecki</i> – zna daty: przysięgi Kościuszki (24 III 1794 r.), bitwy pod Raławicami (4 IV 1794 r.), bitwy pod Szczekocinami (6 VI 1794 r.), bitwy pod Maciejowicami (10 X 1794 r.), abdykacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: <i>rzeź Pragi</i> – zna daty: wybuchu powstania w Warszawie i Wilnie (IV 1794 r.), wybuchu powstania w Wielkopolsce (VIII 1794 r.), rzezi Pragi (XI 1794 r.), kapitulacji Warszawy (XI 1794 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Kilińskiego, Jakuba 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: samosądów w Warszawie (VI 1794 r.), początków oblężenia Warszawy (VII 1794 r.), konwencji porozbiorowej (1797 r.) – charakteryzuje postacie: Ignacego Działyńskiego, Antoniego Madalińskiego, Iwana Fersena 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia historyczne znaczenie rozbiorów Rzeczypospolitej – ocenia postawę króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w ostatnich latach istnienia Rzeczypospolitej.

	Polski i upadek Rzeczypospolitej	ziemie zagarnięte w wyniku III rozbioru – przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego.	Stanisława Augusta Poniatowskiego (X 1795 r.) – charakteryzuje postacie: Jana Henryka Dąbrowskiego, Aleksandra Suworowa – wyjaśnia, do czego zobowiązywał się Kościuszko w swojej przysiędze – omawia zadania Kościuszki jako naczelnika – przedstawia przebieg działań militarnych w czasie powstania kościuszkowskiego – omawia okoliczności upadku powstania kościuszkowskiego.	Jasińskiego, Wojciecha Bartosza Głowackiego, Tomasa Wawrzeckiego – opisuje skutki II rozbioru Polski – omawia okoliczności wybuchu powstania kościuszkowskiego – przedstawia rolę kosynierów w powstaniu kościuszkowskim – omawia próby rozwiązania problemu chłopskiego w powstaniu kościuszkowskim.	– charakteryzuje polską emigrację polityczną po 1793 r. – przedstawia postanowienia konwencji porozbiorowej z 1797 r.	
<p>– zna daty: bitwy pod Mondovi (1796 r.), bitwy pod Lodi (1796 r.), bitew pod Bassano, Arcole i Rivoli (1796 r.) – zna daty: – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>republiki siostrzane</i> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>dyrektotiat, zamach 18 brumaire’a, konsulat, konkordat, kodeks cywilny</i> 6. Francja od konsulatu do cesarstwa</p> <p>– charakteryzuje postacie: Jeana Jourdana, Jeana Moreau, Rogera Ducosa, Paula Barrasa – ocenia rządy Napoleona jako pierwszego konsula.</p>						

pokoju w Campo Formio (1797 r.), pokoju w Lunéville (1801 r.), traktatu w Amiens (1802 r.)

- charakteryzuje postacie: Jeana François Champolliona, Emmanuela Josepha Sieyès
- wyjaśnia, jakie były skutki zainteresowania europejskich badaczy zabytkami starożytnego Egiptu
- przedstawia przebieg i skutki walk z I koalicją antyfrancuską
- omawia przebieg i skutki walk z II koalicją antyfrancuską.

– zna daty: bitwy pod piramidami (1798 r.), bitwy pod Abukirem (1798 r.), konstytucji roku VIII (1799 r.), wojny z II koalicją antyfrancuską (1799–1802 r.), bitwy pod Marengo (1800 r.)

- wskazuje na mapie republiki siostrzane stworzone przez Francuzów
- omawia ustrój Francji za rządów dyktatoratu
- przedstawia okoliczności w jakich Napoleon przejął władzę we Francji
- opisuje ustrój Francji za rządów konsulatu
- omawia stosunki między państwem i Kościołem w okresie konsulatu.
- zna daty:

wyprawy do Egiptu (1798 r.), zamachu 18 *brumaire’a* (1799 r.)

- charakteryzuje karierę polityczną i wojskową Napoleona Bonaparte
- charakteryzuje politykę wewnętrzną dyktatoratu
- omawia przyczyny i skutki wyprawy Napoleona do Egiptu
- opisuje reformy wprowadzone we Francji za rządów Napoleona jako pierwszego konsula.

7. Legiony Polskie we Włoszech – zna datę – rządy dyktatoratu koronacji cesarskiej Napoleona (1804 r.)	– losy Polaków po III rozbiorze – polska konspiracja niepodległościowa – powstanie Legionów Polskich	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Legiony Polskie</i> – zna datę utworzenia Legionów Polskich we Włoszech (1797 r.) – charakteryzuje	– wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Legia Naddunajska</i> – zna daty: bitwy pod Hohenlinden (1800 r.), wysłania legionistów na San Domingo (1802 r.) – charakteryzuje	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Agencja, Deputacja</i> – zna daty: założenia Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1800 r.), bitwy pod	– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Centralizacja, Towarzystwo Republikańców Polskich</i> – zna daty: założenia Centralizacji (1796 r.), powstania	– ocenia postawę Napoleona wobec Legionów Polskich – ocenia znaczenie Legionów Polskich we Włoszech dla polskiej sprawy narodowej.
--	--	---	--	---	---	---

<p>– charakteryzuje postać Napoleona Bonaparte</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach Napoleon sięgnął po koronę cesarską.</p> <p>– walki z I koalicją antyfrancuską</p> <p>– początki kariery Napoleona Bonaparte</p> <p>– wyprawa Napoleona do Egiptu</p> <p>– zamach stanu 18 <i>brumaire’a</i> i rządy konsulatu</p> <p>– walki z II koalicją antyfrancuską</p> <p>– reformy Napoleona</p> <p>– Napoleon cesarzem</p>	<p>– walki Legionów we Włoszech</p> <p>– kryzys idei legionowej</p> <p>– znaczenie Legionów Polskich we Włoszech</p>	<p>postacie: Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego</p> <p>– omawia okoliczności powstania Legionów Polskich we Włoszech</p> <p>– omawia okoliczności powstania <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> i jej znaczenie.</p>	<p>postacie: Stanisława Staszica, Jana Ursyna Niemcewicza, Karola Kniaziewicza</p> <p>– wskazuje na mapie kraje, w których walczyły polskie oddziały</p> <p>– omawia sytuację społeczeństwa polskiego po III rozbiore</p> <p>– charakteryzuje organizację wewnętrzną Legionów</p> <p>– omawia udział Legionów Polskich w walkach we Włoszech</p> <p>– przedstawia działalność Legii Naddunajskiej</p> <p>– opisuje losy Legionów po 1801 r.</p>	<p>Civita Castellana (1798 r.), bitew pod Legnano i Magnano (1798 r.)</p> <p>– charakteryzuje postać Samuela Bogumiła Lindego</p> <p>– przedstawia działalność oświatową, ekonomiczną i aktywność kulturalną Polaków po III rozbiore</p> <p>– charakteryzuje polską konspirację niepodległościową na ziemiach polskich pod zaborami i na emigracji.</p>	<p>Towarzystwa Republikanów Polskich (1798 r.)</p> <p>– charakteryzuje postacie: Onufrego Kopczyńskiego, Jana Śniadeckiego, Waleriana Dzierżyckiego, Franciszka Barssa, Franciszka Dmochowskiego, Józefa Sułkowskiego</p> <p>– omawia i ocenia stanowisko Tadeusza Kościuszki wobec Napoleona.</p>	
--	--	--	---	---	--	--

Francuzów						
8. Ekspansja i klęska Napoleona	<ul style="list-style-type: none"> – wojna z III koalicją antyfrancuską; bitwa pod Austerlitz – armia Napoleona – walki z Prusami i Rosją (IV koalicja antyfrancuska) – apogeum francuskiej dominacji – wyprawa na Moskwę i jej skutki – wojna z wielką koalicją; „bitwa narodów” pod Lipskiem – „sto dni” Napoleona 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „bitwa trzech cesarzy”, „bitwa narodów” – zna daty: bitwy pod Austerlitz (1805 r.), wyprawy na Moskwę (1812 r.), bitwy pod Lipskiem (1813 r.) – przedstawia skutki wyprawy Napoleona na Rosję. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „bitwa trzech cesarzy”, „pokój w Tylży”, „sto dni” Napoleona – zna daty: bitwy pod Trafalgarem (1805 r.), pokoju w Tylży (1807 r.), bitwy pod Borodino (1812 r.), bitwy nad Berezyną (1812 r.), „stu dni” Napoleona (1815 r.), bitwy pod Waterloo (1815 r.) – charakteryzuje postacie: Aleksandra I, Michaiła Kutuzowa – wskazuje na mapie kraje uzależnione od Napoleona – wyjaśnia, jakie były przyczyny klęski sił austriacko-rosyjskich pod Austerlitz – przedstawia postanowienia pokoju w Tylży – omawia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Wielka Armia, blokada kontynentalna</i> – zna daty: powstania Wielkiej Armii (1805 r.), bitwy pod Ulm (1805 r.), bitew pod Jeną i Auerstedt (1806 r.), ogłoszenia blokady kontynentalnej (1806 r.), bitwy pod Somosierrą (1808 r.), bitwy pod Wagram (1809 r.), wojny z wielką koalicją (1813 r.), zesłania Napoleona na Elbę (1814 r.), zesłania Napoleona na Wyspę św. Heleny (1815 r.) – charakteryzuje postacie: Franciszka II, Fryderyka Wilhelma III, Arthura Wellingtona – przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania III koalicji antyfrancuskiej (1805 r.), pokoju w Preszburgu (1805 r.), powstania IV koalicji antyfrancuskiej (1806 r.), bitwy pod Pruską ławą i Frydlandem (1807 r.), wojny w Hiszpanii (1808 r.), pokoju w Schönbrunn (1809 r.), zajęcia Paryża przez wojska koalicji (1814 r.) – charakteryzuje postać Józefa Bonapartego – omawia przebieg i skutki wojny z III koalicją antyfrancuską – opisuje przebieg i skutki wojny z IV koalicją antyfrancuską – wyjaśnia, dlaczego 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postać Jeana Baptisty Bernadotte’a – ocenia epokę napoleońską i jej znaczenie dla państw i narodów europejskich.

			<p>okoliczności rozpoczęcia wojny Napoleona z Rosją</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje okoliczności klęski Napoleona w 1813 r. i jej skutki – omawia próbę przejęcia władzy przez Napoleona w 1815 r. i jej skutki. 	<p>rywalizację francusko-brytyjską na pocz. XIX w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia organizację Wielkiej Armii Napoleona – omawia przebieg i skutki ekspansji Francji w Hiszpanii. 	<p>Napoleon jest uważany za jednego z najlepszych wodzów w historii.</p>	
9. Księstwo Warszawskie	<ul style="list-style-type: none"> – ziemie Rzeczypospolitej po III rozbiorze – powstanie Księstwa Warszawskiego – ustrój Księstwa Warszawskiego – wojna z Austrią – okupacja Księstwa Warszawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>Księstwo Warszawskie</i> – zna daty: powstania Księstwa Warszawskiego (1807 r.), upadku Księstwa Warszawskiego (1813 r.) – charakteryzuje ustrój Księstwa Warszawskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>szwoleżerowie</i> – zna daty: pokoju w Tylży (1807 r.), konstytucji Księstwa Warszawskiego (1807 r.), bitwy pod Raszynem (1809 r.) – charakteryzuje postacie: Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego, Józefa Poniatowskiego – wskazuje na mapie zasięg terytorialny Księstwa Warszawskiego w 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Komisja Rządząca</i>, „<i>druga wojna polska</i>” – zna daty: powołania Komisji Rządzącej (1807 r.), zniesienia poddaństwa chłopów w Księstwie Warszawskim (1807 r.), „<i>drugiej wojny polskiej</i>” (1812 r.) – charakteryzuje postać Fryderyka Augusta – porównuje sytuację Polaków pod zaborami 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wprowadzenia <i>Kodeksu cywilnego</i> w Księstwie Warszawskim (1807 r.) – charakteryzuje postać Stanisława Małachowskiego – charakteryzuje orientację prorosyjską wśród części polskiej szlachty i magnaterii. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje i ocenia politykę Napoleona wobec Polski i Polaków.

			<p>1807 i 1809 r. – omawia organizację i położenie społeczeństwa polskiego pod zaborami – omawia okoliczności utworzenia Księstwa Warszawskiego – przedstawia okoliczności upadku Księstwa Warszawskiego.</p>	<p>– omawia militarne znaczenie Księstwa Warszawskiego dla ekspansji napoleońskiej – omawia przebieg i skutki wojny z Austrią – przedstawia rozwój szkolnictwa i życia narodowego w Księstwie Warszawskim.</p>		